

Nota Reserves en Voorzieningen 2019 – 2021 gemeente Harderwijk

*Instrument voor de bepaling van de weerstandscapaciteit – onderdeel van de Nota
Weerstandsvormogen en Risicomanagement 2019 – 2021*

Inhoudsopgave

1	Inleiding.....	3
1.1	Aanleiding	3
1.2	Doelstelling	3
1.3	Leeswijzer.....	3
2	Samenvatting	4
3	Begrippen en wettelijk kader	5
3.1	Duiding van begrippen.....	5
3.2	Wettelijk kader.....	6
3.2.1	Externe kader	6
3.2.2	Interne kader.....	8
4	Reserves	9
4.1	Functie(s) reserves	9
4.2	Onderverdeling reserves.....	9
4.3	Beleidsregels reserves.....	10
5	Voorzieningen	12
5.1	Onderverdeling voorzieningen	12
5.2	Onderbouwing voorzieningen	12
5.3	Beleidsregels voorzieningen	12
6	Rentetoerekening	14
7	Reserves en voorzieningen in de budgetcyclus	15
8	Slotbepalingen	16
8.1	Algemeen	16
8.2	Inwerkingtreding.....	16
9	Bijlagen.....	17
9.1	Totaaloverzicht reserves en voorzieningen	17
9.2	Rapportage per reserve en voorziening.....	19
9.2.1	Algemene reserve(s)	19
9.2.2	Bestemmingsreserves	20
9.2.3	Bestemmingsreserves ter dekking van kapitaallasten.....	35
9.2.4	Voorzieningen algemene dienst	41
9.2.5	Voorzieningen grondexploitaties	47

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Voor u ligt de nota reserves en voorzieningen 2019-2021. De beleidsnota geeft het integrale kader weer voor het instellen, muteren en opheffen van reserves en voorzieningen. Het onderscheid tussen reserves en voorzieningen is vooral ingegeven door de vrijheid waarmee de middelen kunnen worden ingezet. Reserves kunnen door het bestuur naar wens worden ingesteld of opgeheven, bij voorzieningen is dat niet het geval. De regels voor reserves en voorzieningen zijn opgenomen in het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV). De huidige beleidsnota reserves en voorzieningen dateert van raadsbesluit 22 juni 2017 en wordt geactualiseerd met deze nota. De nota reserves en voorzieningen 2019-2021 treedt in werking vanaf datum raadsbesluit.

1.2 Doelstelling

Het doel van deze nota is het beleid van reserves en voorzieningen opnieuw vast te leggen en daarbij rekening te houden met de laatste aanpassingen in het vernieuwde BBV, zoals geldend tot 1 juli 2019. Met deze nota reserves en voorzieningen stelt de raad kaders vast en heeft de raad een transparant en actueel inzicht in welke reserves en voorzieningen de gemeente tot haar beschikking heeft.

1.3 Leeswijzer

Naast de samenvatting op hoofdlijnen in hoofdstuk 2, zijn in hoofdstuk 3 de begrippen en wettelijke kaders van reserves en voorzieningen weergegeven. Hoofdstuk 4 heeft betrekking op de reserves en hoofdstuk 5 betreft de voorzieningen. Het aspect 'rente' wordt behandeld in hoofdstuk 6. De betekenis van reserves en voorzieningen voor de planning- en controlcyclus wordt aangestipt in hoofdstuk 7. Slotbepalingen zijn verwoord in hoofdstuk 8.

In hoofdstuk 9 wordt tot slot een beschrijving gegeven per reserve en voorziening, inclusief een financieel overzicht. De saldi van de reserves en voorzieningen zijn gebaseerd op de balanspositie 1 januari 2019, rekening houdende met de vaststelling van de Themarekening 2018 (juli 2019). Vervolgens zijn naar beste inschatting de ontwikkelingen meegenomen die bekend zijn tot 1 september 2019. Een geactualiseerd beeld op basis van werkelijke cijfers ontstaat bij de Themarekening 2019, balanspositie ultimo 2019.

2 Samenvatting

Het instellen, opheffen, vrijvallen, toevoegen, onttrekken en aanhouden van reserves en voorzieningen raakt het budgetrecht van de gemeenteraad. Het budgetrecht is verankerd, zonder overigens als zodanig te zijn benoemd, in artikel 189 van de Gemeentewet ¹. De essentie van het budgetrecht is dat de raad door middel van de vaststelling van de begroting (allocatie) het college machtigt tot uitvoering conform de begroting (autorisatie).

In het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV) zijn de wettelijke voorschriften opgenomen voor het opstellen van de gemeentelijke begroting en jaarrekening. Deze voorschriften geven ook de kaders voor de wijze waarop de reserves en voorzieningen in de begroting en de jaarrekening moeten worden verantwoord. De regelgeving over reserves en voorzieningen in het BBV is in de afgelopen jaren aangepast en zijn tussentijds verwerkt in de planning- en control-documenten.

Als onderdeel van de 2-jaarlijkse herijking van de Nota weerstandsvermogen en risicomanagement wordt een (deel)nota reserves en voorzieningen samengesteld, conform artikel 14 van de Financiële verordening. De huidige beleidsnota dateert van juni 2017. Bij de behandeling van de Kadernota 2020-2023 is dan ook een actualisatie van de nota toegezegd. De nieuwe nota vormt het beleidskader voor de periode 2020-2021 en geldt tevens als vertrek- c.q. referentiepunt voor de uitvoering van de Themarekening 2019.

Het doel van de nota is het voortzetten van een doelmatig en transparant reservebeleid, dat bijdraagt aan het behoud van een financieel gezonde gemeente. Tevens draagt een volledig en transparant overzicht van de gemeentelijke reserves en voorzieningen bij aan de invulling van de kaderstellende rol van de raad.

Voor het financieel beleid van de gemeente blijft het verschil tussen reserves (eigen vermogen) en voorzieningen (vreemd vermogen) essentieel. Voorzieningen vloeien veelal voort uit toekomstige verplichtingen, waarbij de keuzevrijheid van de raad zeer beperkt is. Dit in tegenstelling tot de reserves, waar deze vrijheid juist groter is. In de nota worden de (wettelijke) criteria rond instellen, opheffen en muteren van reserves en voorzieningen nader toegelicht. Daarbij per reserve en voorziening een update van de informatievoorziening en een onderbouwd advies tot handhaven, opheffen of samenvoegen dan wel anderszins. Daarnaast biedt de nota de gelegenheid om een aantal specifieke beslispunten voor te leggen.

In de nota worden geen voorstellen gedaan om nieuwe bestemmingsreserves en/of voorzieningen te vormen. Daarvoor is deze nota ook niet bedoeld. Binnen de planning- en controlcyclus zijn de begroting en de jaarrekening daarvoor het geijkte instrument, dan wel indien van toepassing een afzonderlijk raadsbesluit. De uit deze Nota reserves en voorzieningen voortvloeiende mutaties zullen op basis van een afzonderlijke wijziging van de begroting 2019 worden vastgesteld door de raad.

¹ Artikel 189 lid 1 luidt: “Voor alle taken en activiteiten brengt de raad jaarlijks op de begroting de bedragen die hij daarvoor beschikbaar stelt, alsmede de financiële middelen die hij naar verwachting kan aanwenden.”

3 Begrippen en wettelijk kader

Reserves en voorzieningen worden vaak in één adem genoemd. Toch is er op diverse punten een wezenlijk onderscheid. Reserveren is een vorm van sparen. Reserves kunnen in beginsel vrij worden bestemd. De raad kan aan reserves een bepaalde bestemming geven en de bestemming wijzigen. Bij voorzieningen ligt dat anders. Voorzieningen worden gevormd omdat daar toekomstige verplichtingen of risico's tegenover staan, waarbij omvang en tijdstip van optreden onzeker zijn. De raad kan de bestemming van voorzieningen niet wijzigen.

3.1 Duiding van begrippen

In onderstaande tabel is het onderscheid tussen de reserves en de voorzieningen samengevat.

Omschrijving	Reserve	Voorziening
Vermogensvorm	Eigen vermogen	Vreemd vermogen
Bevoegdheid	Gemeenteraad , het betreft het financieel beleid. Het instellen, toevoegen, onttrekken en opheffen van een reserve is een bevoegdheid van de gemeenteraad.	College , het betreft het financieel beheer. Het college is bevoegd tot het instellen, het doen van toevoegingen, het doen van onttrekkingen en het opheffen van een voorziening, met uitzondering van de voorzieningen ter egalisatie van (onderhouds-) kosten.
Toevoeging Onttrekking	Bestemming van het resultaat Een toevoeging aan een reserve geschiedt altijd in het kader van resultaatbestemming. Raadsbesluit is een vereiste. Onttrekkingen gaan eveneens via de resultaatbestemming.	Resultaatbepalend Storting in een voorziening komt direct ten laste van de exploitatie. Directe onttrekking is verplicht (dat wil zeggen boeking van kostenfacturen).
Bestemming vrij of gebonden	Raad is bevoegd om de bestemming te wijzigen.	Gebonden, slechts voor het betreffende doel aanwendbaar.
Financiële onderbouwing	Niet verplicht, maar aan te raden (aanbeveling BBV).	Verplicht.
Toetsing	Eigen verantwoordelijkheid.	Door accountant in kader van controle op jaarrekening.
Rentebijbeschrijving	Volgens BBV is bijbeschrijving toegestaan.	Niet toegestaan.
Indeling	Algemene reserves en bestemmingsreserves.	Voorzieningen voor: verplichtingen en verliezen; bestaande risico's; egalisatie van kosten en bijdragen van derden

3.2 Wettelijk kader

Het wettelijk kader kent een externe en interne component. Het externe deel bestaat uit het *Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten* (BBV). De *Financiële verordening gemeente Harderwijk 2019*, vastgesteld bij raadsbesluit van 16 mei 2019, vormt het nieuwe interne kader.

Beide componenten worden hierna uitgewerkt.

3.2.1 Externe kader

Het externe kader wordt gevormd door het BBV. De meest relevante artikelen zijn hierna opgenomen.

Artikel 17, lid d

Het overzicht van baten en lasten in de begroting bevat de beoogde toevoegingen en onttrekkingen aan reserves per programma.

Artikel 19, lid d

De toelichting op het overzicht van baten en lasten bevat ten minste een overzicht van de beoogde structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves.

Artikel 20, lid 2, onder d en e

De uiteenzetting van de financiële positie bevat de stand en het gespecificeerde verloop van de reserves en de stand en het gespecificeerde verloop van de voorzieningen.

Artikel 23, lid c

De toelichting op de meerjarenraming bevat ten minste een overzicht per jaar van de beoogde structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves.

Artikel 27, lid 1, onder d

Het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening bevat de werkelijke toevoegingen en onttrekkingen aan reserves.

Artikel 28 lid d

De toelichting op het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening bevat ten minste een overzicht van de structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves.

Artikel 41

Onder de vaste passiva worden afzonderlijk opgenomen het eigen vermogen, de voorzieningen en de vaste schulden, met een rente-typische looptijd van één jaar of langer.

Artikel 42

1. Het eigen vermogen bestaat uit de reserves en het gerealiseerde resultaat volgend uit het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening.
2. Het in het eerste lid bedoelde resultaat wordt afzonderlijk opgenomen als onderdeel van het eigen vermogen.

Artikel 43

1. In de balans worden de reserves onderscheiden naar:
 - a. de algemene reserve;
 - b. de bestemmingsreserves.
2. Een bestemmingsreserve is een reserve waaraan provinciale staten respectievelijk de raad een bepaalde bestemming heeft gegeven.

Artikel 44

1. Voorzieningen worden gevormd wegens:

- a. verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs te schatten;
- b. op de balansdatum bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten;
- c. kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong mede vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren;
- d. de bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen, waarvoor een heffing wordt geheven als bedoeld in artikel 35, eerste lid, onder b.

2. Tot de voorzieningen worden ook gerekend van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden, met uitzondering van de voorschotbedragen, bedoeld in artikel 49, onderdeel b.

3. Voorzieningen worden niet gevormd voor jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume.

Artikel 45

Rentetoevoegingen aan voorzieningen zijn niet toegestaan.

Artikel 54

1. In de toelichting op de balans worden de aard en reden van elke reserve en de toevoegingen en onttrekkingen daaraan toegelicht.
2. Per reserve wordt het verloop gedurende het jaar in een overzicht weergegeven. Daaruit blijken:
 - a. het saldo aan het begin van het begrotingsjaar;
 - b. de toevoegingen of onttrekkingen uit hoofde van het voorgaande boekjaar;
 - c. de toevoegingen of onttrekkingen bij het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening;
 - d. de verminderingen in verband met afschrijvingen op activa waarvoor een specifieke bestemmingsreserve is gevormd;
 - e. het saldo aan het einde van het begrotingsjaar.

Artikel 55

1. In de toelichting op de balans worden de aard en reden van de voorzieningen, bedoeld in artikel 44 en de wijzigingen daarin toegelicht.
2. Per voorziening wordt het verloop gedurende het jaar in een overzicht weergegeven. Daaruit blijken:
 - a. het saldo aan het begin van het begrotingsjaar;
 - b. de toevoegingen;
 - c. ten gunste van de rekening van baten en lasten vrijgevallen bedragen;
 - d. de aanwendungen;
 - e. saldo aan het einde van het begrotingsjaar.

Naast deze artikelen worden de kaders aanvullend gevormd door publicaties van de Commissie BBV. Deze commissie heeft als taak zorg te dragen voor een eenduidige uitvoering en toepassing

van het BBV. Dit doet zij onder meer door het beantwoorden van praktijkvragen en het uitbrengen van richtinggevende notities ².

3.2.2 Interne kader

Artikel 14 van de Financiële verordening.

- Het college biedt aan de raad eens in de twee jaar een (bijgestelde) nota weerstandsvermogen en risicobeheersing aan. In deze nota wordt ingegaan op het risicomanagement, het opvangen van risico's door verzekeringen, voorzieningen, incidentele weerstandscapaciteit (waaronder reserves) of andere wijze. In de nota wordt het gewenste weerstandsvermogen bepaald.
- De raad stelt de nota vast.
- *Tegelijkertijd wordt aan de raad een nota reserves en voorzieningen aangeboden waarin nader in wordt gegaan op de gevormde, de besteding en de te vormen bestemmingsreserves en voorzieningen en de verwachte looptijd hiervan. In deze nota worden noodzaak en toereikendheid van voorzieningen en bestemmingsreserves behandeld.*
- Eventuele tekorten of overschotten bij de voorzieningen worden aangevuld bij de nota reserves en voorzieningen ten laste of ten gunste van het jaarrekeningresultaat.
- Bij eventuele tekorten of overschotten op bestemmingsreserves vindt aanvullende besluitvorming plaats bij de nota reserves en voorzieningen.
- De raad stelt deze nota vast.

² De BBV – commissie maakt in zijn notities onderscheid tussen **stellige uitspraken** en **aanbevelingen**. Van **stellige uitspraken** mag slechts worden afgeweken, indien daarvoor goede gronden zijn. Ze kennen derhalve een **bindend karakter**. De afwijkingen en de gronden daarvoor moeten in de begroting en/of jaarstukken worden vermeld. **Aanbevelingen** kennen dat extra gewicht niet maar dienen wel om steun en richting aan de praktijk te geven (**maat- of richtinggevend karakter**).

4 Reserves

4.1 Functie(s) reserves

Reserves kennen een aantal functies. De volgende functies zijn te onderscheiden:

1. bufferfunctie;
2. inkomensfunctie;
3. financieringsfunctie;
4. bestedingsfunctie;
5. egalisatiefunctie.

Hieronder worden deze functies toegelicht.

Bufferfunctie

De reserves vormen een buffer voor het opvangen van onverwachte tegenvallers. De reserves kunnen een buffer zijn voor de in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing opgenomen risico's. Voorbeeld is de algemene reserve.

Inkomensfunctie

Een gemeente betaalt geen rente of dividend over het eigen vermogen en bespaarde rente kan op verschillende manieren worden besteed. Besparingen kunnen afhankelijk van de gemaakte keuzes daarin incidenteel of structureel worden gebruikt als dekking van de begroting of aan het eigen vermogen worden toegevoegd. Er is sprake van reserves met een inkomensfunctie wanneer de bespaarde rente structureel wordt gebruikt als dekkingsmiddel.

Financieringsfunctie

Reserves kunnen worden gebruikt als eigen financieringsmiddel, omdat ze onderdeel uitmaken van het totale vermogen van de gemeente. Binnen de gemeente kan het vermogen worden aangewend als intern financieringsmiddel. Hierdoor hoeft geen geld van derden te worden aangetrokken.

Bestedingsfunctie

Een bestedingsfunctie houdt een reservering in om te zijner tijd de realisering van bepaalde activiteiten mogelijk te maken. Bestemmingsreserves worden gevormd voor door de gemeenteraad bepaalde specifieke bestemmingen en hebben een bestedingsfunctie.

Egalisatiefunctie

Reserves kunnen worden gevormd om tarieven of baten en lasten over de jaren heen gelijkmatig te verdelen. Pieken en dalen in de exploitatie kunnen zodoende worden vermeden. Ongewenste schommelingen in tarieven die aan derden in rekening worden gebracht kunnen door middel van een egalisatiereserve worden opgevangen.

4.2 Onderverdeling reserves

De reserves kunnen worden omschreven als vermogensbestanddelen, die als eigen vermogen zijn aan te merken. In artikel 43, lid 1 van het BBV worden de reserves onderscheiden naar:

1. de algemene reserve;
2. de bestemmingsreserves.

Het onderscheid tussen algemene en bestemmingsreserves is gebaseerd op bestuurlijke beslissingen, primair de gemeenteraad.

Algemene reserve(s)

De algemene reserve vormt het vrij besteedbare eigen vermogen van de gemeente en kent geen specifieke bestemming. De reserve heeft als belangrijkste functie het vormen van een buffer voor financiële tegenvallers. Tekorten en overschotten in de jaarrekening komen ten laste respectievelijk ten gunste van de algemene reserve, tenzij de gemeenteraad een ander besluit neemt.

Bestemmingsreserves

In artikel 43, lid 2 van het BBV wordt een bestemmingsreserve gedefinieerd als een reserve waaraan de raad een bepaalde bestemming heeft gegeven. Een bestemmingsreserve is te besteden aan het doel waarvoor deze is ingesteld. De bestemming kan door de raad worden gewijzigd en is dus vrij besteedbaar. Zolang de raad de bestemming kan wijzigen, is sprake van een bestemmingsreserve. Indien de bestemming niet meer gewijzigd kan worden, bijvoorbeeld door het aangaan van verplichtingen, is sprake van een voorziening. Het uitgangspunt is om de bestemmingsreserves (zowel qua aantal als omvang) te beperken. Door periodiek de reserves te evalueren wordt voorkomen dat reserves blijven bestaan waarvan het beoogde doel niet meer aanwezig is.

4.3 Beleidsregels reserves

In hoofdstuk 3.2 is ingegaan op het wettelijk kader. Dit kader vormt ook het vertrekpunt voor de beleidsregels op het gebied van instelling, muteren, opheffen en wijzigen van (de bestemming van) reserves.

Instellen reserves

Het instellen van reserves is in het kader van het budgetrecht een bevoegdheid van de raad. Een bestemmingsreserve wordt ingesteld voor een concreet vastgesteld doel. Om te voorkomen dat er onnodig middelen worden vastgelegd, moet een bewuste afweging en onderbouwing ten grondslag liggen aan de instelling van een reserve.

Bij het instellen van reserves worden, conform het BBV, de volgende criteria gehanteerd:

- Het instellen van een reserve dient via een raadsbesluit plaats te vinden.
- In het raadsbesluit dient aangegeven te worden:
 - a. het specifieke doel (bestedingsplan) waarvoor de reserve wordt gevormd;
 - b. de gewenste of noodzakelijke minimale en/of maximale omvang;
 - c. de omvang en wijze van het doen van stortingen en het doen van onttrekkingen (structureel of incidenteel), inclusief onderbouwing daarvan, bijvoorbeeld op basis van een meerjarenplanning;
 - d. de looptijd van de reserve met eventuele einddatum.

Conform het BBV is het toegestaan om rente toe te voegen aan reserves, maar in de gemeente Harderwijk is ervoor gekozen om geen rente toe te voegen aan reserves (zie ook hoofdstuk 6 Rentetoerekening).

Mutaties reserves

Toevoegingen en onttrekkingen aan de reserve mogen gedurende het jaar plaatsvinden op basis van het betreffende doel van de reserve. Toevoegingen en onttrekkingen aan de reserve moeten zijn gedekt door een raadsbesluit. Dit kan expliciet bij resultaatbestemming in het kader van de jaarrekening, maar ook vooraf bij de vaststelling van de begroting. Tevens dienen dergelijke besluiten tijdig via een begrotingswijziging te zijn verwerkt.

Mutaties in de reserves worden verwerkt tot maximaal het bedrag dat via de begroting door de gemeenteraad is goedgekeurd. Daarboven is een afzonderlijk raadsbesluit vereist.

Opheffen reserves

Het opheffen van een reserve kan alleen door een raadsbesluit. Hiervoor gelden enkele criteria:

- opheffing vindt plaats als het geformuleerde bestedingsdoel is gerealiseerd;
- het geformuleerde bestedingsdoel vervalt of is niet meer van toepassing;
- de vastgesteld einddatum van de reserve is verstreken;
- de reserve is uitgeput.

Een vrijvallend saldo van een (bestemmings-) reserve wordt toegevoegd aan de algemene reserve.

Wijzigen bestemming reserves

Als het doel van een reserve in belangrijke mate niet meer aan de orde is (het nieuwe doel ligt niet in de lijn van het oorspronkelijk doel), dan kan de bestemming van de reserve worden gewijzigd. Het wijzigen van de bestemming van een reserve vindt plaats door middel van een raadsbesluit.

5 Voorzieningen

De vorming van voorzieningen is veel dwingender voorgeschreven door het BBV dan de vorming van reserves. De uitgangspunten voor het instellen van een voorziening en het in stand houden daarvan, zijn binnen het BBV aan strikte regelgeving verbonden. Een aspect waaraan ook door de accountant bij interim controles en/of de jaarrekening periodiek wordt getoetst.

Voorzieningen zijn, in tegenstelling tot reserves, onderdeel van het vreemd vermogen en de gelden in een voorziening zijn niet vrij beschikbaar. Voorzieningen vloeien voort uit het voorzichtigheidsprincipe en geven daarmee een inschatting van voorzienbare lasten in verband met risico's en verplichtingen, waarvan de omvang en/of het tijdstip van optreden min of meer onzeker zijn.

5.1 Onderverdeling voorzieningen

In artikel 44 van het BBV worden de voorzieningen onderscheiden naar de volgende categorieën. Voorzieningen worden gevormd wegens:

- a. verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs te schatten;
- b. op de balansdatum bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten;
- c. kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong mede vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren;
- d. de bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen, waarvoor een heffing wordt geheven als bedoeld in artikel 35, eerste lid, onder b.

5.2 Onderbouwing voorzieningen

Voorzieningen moeten inhoudelijk en financieel goed onderbouwd zijn en mogen daarom niet groter of kleiner zijn dan verplichtingen of risico's waarvoor ze zijn gevormd. Aan onderhoudsvoorzieningen dienen daarom bij voorkeur actuele meerjarige onderhoudsplannen ten grondslag te liggen. Op basis daarvan worden de jaarlijkse stortingen en onttrekkingen bepaald. De stortingen komen ten laste van het betreffende programma van de begroting en hebben daarmee invloed op het resultaat. Vervolgens wordt periodiek beoordeeld in hoeverre het verloop in de voorziening nog aansluit bij de actualiteit. Met betrekking tot het bepalen van de hoogte van een onderhoudsvoorziening is er voor de raad alleen nog een keuzemogelijkheid ten aanzien van het te hanteren kwaliteitsniveau.

Verdere informatievoorziening met betrekking tot onderhoudsvoorzieningen wordt gevormd door de op grond van het BBV verplichte Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen in begroting en jaarrekening.

5.3 Beleidsregels voorzieningen

In hoofdstuk 3.2 is ingegaan op het wettelijk kader. Dit kader vormt ook het vertrekpunt voor de beleidsregels op het gebied van instelling, muteren, opheffen en wijzigen van (de bestemming van) voorzieningen.

Instellen voorzieningen

De raad gaat over het instellen van een voorziening. Het beschikken over de voorziening ligt bij het college. Bij het instellen van voorzieningen is het belangrijk dat:

- de noodzaak wordt aangetoond;
- de benodigde hoogte van de voorziening wordt aangegeven;
- de jaarlijkse storting wordt bepaald aan de hand van een meerjarig beheerplan, indien het een

onderhoudsvoorziening betreft.

De achterliggende gedachte hiervan is, dat als de hoogte van de onderhoudsvoorziening aansluit bij een beheerplan, de continuïteit van de gemeentelijke voorziening is gewaarborgd. Zo wordt op basis van een actueel beheerplan de onderhoudsvoorziening gebouwen in stand gehouden. Uit de voorziening worden de kosten voor planmatig groot onderhoud gedekt. Kosten die nodig zijn, om het gebouw in goede staat te houden tot einde levensduur.

Mutaties voorzieningen

Toevoeging aan voorzieningen vinden plaats ten laste van de exploitatie en zijn gebaseerd op de noodzakelijk berekende omvang van de voorziening. Onttrekkingen worden rechtstreeks ten laste van een voorziening geboekt en blijven buiten de exploitatie.

Voor voorzieningen met betrekking tot verplichtingen, verliezen of risico's wordt bij de jaarrekening bepaald wat de noodzakelijke omvang moet zijn. Voorzieningen ter egalisatie van kosten zijn gebaseerd op vastgestelde beheerplannen, de toevoegingen worden in de begroting opgenomen. Ook voor voorzieningen inzake van derden verkregen middelen wordt bij de jaarrekening bepaald wat de noodzakelijke omvang moet zijn.

Indien een voorziening een omvang heeft bereikt die hoger is dan het noodzakelijke niveau, doordat verplichtingen wegvallen of risico's afnemen, dan valt het meerdere vrij ten gunste van de exploitatie. Dit laatste geldt niet, als het gaat om voorzieningen opgebouwd uit bijdragen van derden, zoals huisvuilinzameling en riolering. Als deze voorzieningen te hoog zijn, dan moeten de tarieven naar beneden bijgesteld worden en/of het overschot moet terugvloeien naar de burger. Voorzieningen mogen niet negatief zijn. Bij tekorten dienen de voorzieningen te worden aangevuld.

Afwijkingen worden vermeld en toegelicht in de tussentijdse bestuursrapportage en/of jaarrekening.

Opheffen voorzieningen

Voorzieningen worden opgeheven als de verplichting en/of het risico waarvoor de voorziening is gevormd is vervallen of is opgehouden te bestaan. Wanneer een voorziening wordt opgeheven valt een eventueel saldo vrij ten gunste van de exploitatie (zie ook hiervoor onder 'Mutaties voorzieningen'). Voorzieningen worden opgeheven na een besluit van het college, met uitzondering van de voorzieningen ter egalisatie van (onderhouds-)kosten.

Wijzigen bestemming voorzieningen

Het doel van een voorziening kan niet wijzigen, gegeven het verplichtende karakter en de strakke kaders. Indien het doel niet meer bestaat of wijzigt wordt de voorziening opgeheven.

6 Rentetoerekening

Vanaf begrotingsjaar 2017 wordt er, conform de aanbeveling van de Commissie BBV, geen rentevergoeding over het eigen vermogen meer berekend ³, met één belangrijke uitzondering: de rentetoerekening aan reserves ter dekking van de rentecomponent als onderdeel van de kapitaallasten (afschrijving en rente). De notitie geldt voor 2017 als aanbeveling en vanaf 2018 als verplicht toe te passen. De financiële kaders zijn inmiddels overeenkomstig hierop aangepast.

De systematiek van rentetoerekening, waarbij rente als een ‘inflatievergoeding’ aan de reserves wordt toegekend, creëert naar het oordeel van de commissie BBV een fictieve rentelast en leidt tot het (onnodig) opblazen van de programmalasten en gaat daarmee ten koste van de eenvoud en transparantie. Het is voldoende om bij de periodieke herijking noodzaak en omvang van de reserves en voorzieningen te toetsen, in relatie tot het door de raad vastgestelde bestedingsdoel.

Rentetoevoegingen aan voorzieningen zijn *niet* toegestaan (artikel 45 BBV), tenzij de waardering tegen netto contante waarde is of voorzieningen als gevolg van bijdragen van derden dit verplicht stellen.

³ Basis voor hoe om te gaan met het aspect ‘rente’ is verwoord in de Notitie Rente 2017 van de Commissie BBV, gepubliceerd in juli 2016. Over deze wijziging in de rentesystematiek is op basis van destijds uitgebrachte ambtelijke advisering overeenkomstig besloten bij raadsbesluit van 10 november 2016.

7 Reserves en voorzieningen in de budgetcyclus

De reserves en voorzieningen maken onderdeel uit van de jaarlijkse Planning- en Controlcyclus. Hierna zal per planning- en control instrument kort worden aangegeven wat de rol van de reserves en voorzieningen daarin is.

Programmabegroting

In de Programmabegroting worden de mutaties in de reserves op programmaniveau toegelicht. In de begroting wordt inzicht gegeven in de stand van de reserves en voorzieningen en het meerjarig verloop op programmaniveau.

Kadernota

In de Kadernota worden de uitkomsten van de doorlichting van de reserves meegenomen bij de integrale afweging.

Management-/bestuursrapportage

Tussentijds worden via het instrument van de management-/bestuursrapportage grote afwijkingen ten opzichte van de begrote mutaties van de reserves en voorzieningen gemeld.

Programmarekening

In de Programmarekening worden de reserves en voorzieningen op basis van de gerealiseerde stortingen en onttrekkingen in het verslagjaar toegelicht. De voorzieningen zijn onderwerp van de jaarlijkse controle door de accountant en provincie. Met name gaat het om de aanwezigheid en actualiteit van beheerplannen versus de omvang van de voorziening (financiële aansluiting). Een voorziening mag geen negatief saldo vertonen.

8 Slotbepalingen

8.1 Algemeen

De nota wordt aangehaald als de Nota reserves en voorzieningen gemeente Harderwijk 2019-2021.

8.2 Inwerkingtreding

De nota treedt in werking vanaf datum raadsbesluit.

9 Bijlagen

9.1 Totaaloverzicht reserves en voorzieningen

Reserve / Voorziening	Beginbalans	Onttrekking	Dotatie	Eindbalans
TR Totaal reserves				
TAR Algemene reserves				
9100 Algemene reserve AD	-42.833.479,86	12.611.636,16	4.498.574,00	-34.720.417,70
9101 Algemene reserve AD saldo jaarrekening	2.326.185,16	0,00	2.326.185,16	0,00
TAR Algemene reserves - Totaal	-40.507.295	12.611.636	6.824.759	-34.720.418
TBKP Bestemmingsreserves kapitaallasten				
0220 Kap.lst.Uitvoeringsagenda	-262.305,00	45,48	1.312,00	-263.571,52
0221 Kap.lst.AV middelen Uitvoeringsagenda	-93.509,88	51.957,84	468,00	-42.020,04
2040 Aanlichten Zeebeem	0,00	0,00	45.000,00	-45.000,00
2110 Verkeersveiligheid Wittenhagen	0,00	0,00	250.000,00	-250.000,00
2120 Bankies voor ouderen	0,00	0,00	40.000,00	-40.000,00
2213 Bestemmingsres. kap.lasten Havenwerken	0,00	0,00	500.000,00	-500.000,00
2403 Rev.bedrijventerr.Lorentz 2e fase	0,00	0,00	1.075.000,00	-1.075.000,00
2404 Vlot bij strandelland	0,00	0,00	40.000,00	-40.000,00
4805 Kaplst Leerpakketten AZC	-69.381,40	8.100,84	347,00	-61.627,56
7213 Kapitaallasten nieuwe werf Gr. Ottoln.	-307.919,49	17.840,00	1.540,00	-291.619,49
7222 Reserve kwaliteitsverbetering wegen	-1.341,81	0,00	0,00	-1.341,81
7742 Fijnstofvangers	0,00	0,00	65.000,00	-65.000,00
8101 Gebied Wellen-de stille wei	0,00	0,00	1.480.000,00	-1.480.000,00
8311 Aanpassingen rond N302	-205.240,59	22.500,00	1.026,00	-183.766,59
8331 Bestemmingsres. Herinr. Melis Stokelaan	-700.000,00	13,75	3.500,00	-703.486,25
9222 Kaplst. installatietechn. vz. gem. geb.	-1.069.957,31	127.315,20	17.415,00	-960.057,11
TBKP Bestemmingsreserves kapitaallasten - Totaal	-2.709.655	227.773	3.520.608	-6.002.490
TBRO Bestemmingsreserves				
2103 Winkelcentrum Vuldersbrink	0,00	0,00	0,00	0,00
2142 Houtwal parkeergarage	-3.067.477,98	0,00	15.337,00	-3.082.814,98
2145 Parkeren Waterfront	-13.923.614,97	0,00	1.310.000,00	-15.233.614,97
2212 Bestemmingsreserve Havenwerken	-1.695.616,00	754.200,00	13.479,00	-954.895,00
2402 Laad en loskade Kelvinstraat	-400.000,00	0,00	0,00	-400.000,00
3306 Reserve Alliander Aandelen	-2.768.120,00	0,00	0,00	-2.768.120,00
3307 Reserve aandelen afvalverwerk. Friesland	0,00	0,00	48.600,00	-48.600,00
3308 Reserve aandelen Inclusiefgroep	0,00	0,00	622.110,00	-622.110,00
4900 IHP onderwijshuisvesting	-1.899.517,00	1.142.346,00	251.541,00	-1.008.712,00
5606 Herinrichting park Zeebuurt-De Harder	-3.340,93	3.340,93	0,00	0,00
5608 Innovatie Groene Agenda	-57.450,00	0,00	52.500,00	-109.950,00
5610 Archeologiefonds	0,00	0,00	20.000,00	-20.000,00
5801 Multifunctioneel theater (2009/2015)	-3.540.500,00	0,00	0,00	-3.540.500,00
6101 Te verhalen bijstand	-1.799.762,31	0,00	0,00	-1.799.762,31
6202 Transitie Sociaal Domein	-6.992.381,51	219.100,00	0,00	-6.773.281,51
7740 Reserve nieuwe Energiemaatregelen	0,00	0,00	7.378,00	-7.378,00
7741 Duurzaamheidsmaatr. Lorentz III	-2.000.000,00	0,00	900.000,00	-2.900.000,00
8206 Stimuleringsregeling VVE vakantieparken	-250.000,00	0,00	0,00	-250.000,00
8207 Stimulering sociale huur	-356.000,00	0,00	0,00	-356.000,00
8208 Tijdelijke huisvesting oud Struikterrein	-37.500,00	0,00	37.500,00	-75.000,00
8209 Sociale woningbouw	-492.337,00	0,00	0,00	-492.337,00
8210 Stadsvernieuwing	-238.189,30	0,00	0,00	-238.189,30
8212 Monumenten	-270.442,00	0,00	0,00	-270.442,00
8227 Implementatie omgevingswet	-72.444,00	0,00	124.435,00	-196.879,00
8360 Geluidswerende maatregelen A28	-1.750.000,00	0,00	150.000,00	-1.900.000,00
9200 Beheersing collectieve lastendruk	-129.670,00	129.670,00	0,00	0,00
9900 Egalisatiereserve Automatisering	-892.285,32	0,00	0,00	-892.285,32
9930 Wijk aanpak op maat	-36.624,26	0,00	0,00	-36.624,26
TBRO Bestemmingsreserves - Totaal	-42.673.273	2.248.657	3.552.880	-43.977.496
VZDD Voorz. Door derden beklemde middelen				
0020 Personeelsfonds	-7.275,02	0,00	117,00	-7.392,02
7220 Onderh. egalisatie vz. gem watertaken	-2.562.912,99	7.646,00	957.166,00	-3.512.432,99
7221 Egalisatievoorziening riolerings	-30.849,00	0,00	0,00	-30.849,00
7244 Voorziening afkoop onderhoud graven	-1.306.011,50	0,00	0,00	-1.306.011,50
7250 Egalisatie voorziening afval	-995.478,41	141.765,00	0,00	-853.713,41
8108 Ruimtelijke ontwikkeling	-549.719,52	0,00	0,00	-549.719,52
VZDD Voorz. Door derden beklemde middelen - Totaal	-5.452.246	149.411	957.283	-6.260.118
VZDZ Voorzieningen GREX (Debet)				
8350 Voorziening Waterfront	-76.770.087,00	0,00	0,00	-76.770.087,00
8357 Voorziening Lorentz III (22)	-3.880.806,00	0,00	0,00	-3.880.806,00
VZDZ Voorzieningen GREX (Debet) - Totaal	-80.650.893	0	0	-80.650.893
VZLV Vz voor LV, verplichtingen en risico's				
0021 Pensioengelden wethouders	-4.651.366,36	0,00	41.618,00	-4.692.984,36
0022 Afvloeiingsregelingen personeel	-64.500,00	0,00	0,00	-64.500,00
0026 Voorziening soc.uitkeringen voormalig	-249.400,00	0,00	0,00	-249.400,00
VZLV Vz voor LV, verplichtingen en risico's - Totaal	-4.965.266	0	41.618	-5.006.884
VZOE Onderhoudsegalisatievoorzieningen				
7243 Onderhoud inrichting begraafplaatsen	-48.671,00	0,00	9.000,00	-57.671,00
9220 Onderhoud gemeentelijke gebouwen	-1.516.322,57	64.600,39	878.850,00	-2.330.572,18
VZOE Onderhoudsegalisatievoorzieningen - Totaal	-1.564.994	64.600	887.850	-2.388.243
Geheel - Totaal	-178.523.622	15.302.078	15.784.998	-179.006.543

De saldi van de reserves en voorzieningen zijn gebaseerd op de balanspositie 1 januari 2019, rekening houdende met de vaststelling van de Themarekening 2018 (juli 2019). Dit is een momentopname, zoals verwoord in de leeswijzer hoofdstuk 1.3.

Vervolgens zijn naar beste inschatting de ontwikkelingen meegenomen die bekend zijn tot 1 september 2019. Een geactualiseerd beeld op basis van werkelijke cijfers ontstaat bij de Themarekening 2019, balanspositie ultimo 2019.

9.2 Rapportage per reserve en voorziening

9.2.1 Algemene reserve(s)

Naam reserve	Algemene reserve algemene dienst
Grootboeknummer	9100
Programma	0 Bestuur en ondersteuning
Doel	Het vormen van een financiële buffer (weerstandscapaciteit) voor: • het opvangen van eventuele tekorten op de jaarrekening, inclusief de grondexploitaties, • het opvangen van onvoorziene risico's waarvoor geen voorzieningen zijn gevormd, • fungeren als algemeen dekkingsmiddel voor het doen van incidentele uitgaven.
Portefeuillehouder	Wethouder De Jong
Accounthouder	Domein Bestuur en organisatie
Ingesteld	Bij raadsbesluit van 12 juli 2018 (vaststelling Themarekening 2017) zijn de algemene reserve algemene dienst en de algemene reserve grondexploitaties samengevoegd tot één algemene reserve. <i>Motivering:</i> In het verleden was er vaak onduidelijkheid over het uiteindelijke resultaat van de themarekening en de toevoeging aan de twee algemene reserves. In de praktijk worden echter de algemene reserve algemene dienst en grondexploitatie beschouwd als één reserve. Om onduidelijkheid weg te nemen en aanpassing te zoeken bij de praktijk wordt voorgesteld tot het vormen van één algemene reserve.
Omvang	€ 34.720.418,-
Bodem / plafond	€ 25.215.000,-. Bodembedrag gebaseerd op einduitkomsten risico-actualisatie Themarekening 2018 (raadsbesluit 4 juli 2019).
Toevoegingen / onttrekkingen	Toevoegingen en onttrekkingen in de regel door een batig / nadelig resultaat op de jaarrekening, inclusief winstgevendende of verlieslatende grondexploitaties. Daarnaast verkoop van gemeentelijke eigendommen, toevoeging vanuit (gedeeltelijk) op te heffen bestemmingsreserves of voorzieningen, dan wel onttrekkingen daaraan om reserves en/of voorzieningen op het gewenste of noodzakelijke niveau te brengen.
Aanvullende toelichting	Voor het bepalen van de minimale omvang worden door gemeenten uiteenlopende parameters aangehouden. Dit varieert van een percentage van de begrotingsomvang, een percentage van de algemene uitkering, tot een vast bedrag per inwoner (percentages van de begroting schommelen in de praktijk tussen de 5% en 10%). Het provinciaal toezicht kent geen algemeen geldende norm. Gemeenten zijn daarin vrij. Een eventuele aanpassing van de norm wordt om de twee jaar opnieuw bezien en gekoppeld aan het risicoprofiel van de gemeente. Overigens hoeft een hoger risicoprofiel niet à priori te leiden tot een hoger bodembedrag in de algemene reserve. Immers, dit aspect maakt onderdeel uit van de totale bedrijfsvoering, waarover bedrijfseconomische en bestuurlijke risico's worden gelopen. Rekening houdende met de tot 1 september 2019 bekende informatie over de claimpositie komt de reserve uit op genoemd vloerbedrag van afgerond € 25,0 miljoen. Aan eenmalig beleid is circa € 5,8 miljoen belegd bij de vaststelling van de Themabegroting 2019-2022 en nog eens € 3,5 miljoen bij de vaststelling van de Kadernota 2020-2023.
Voorstel / advies	Reserve handhaven als onlosmakelijk onderdeel van de (incidentele) weerstandscapaciteit en daarmee het weerstandsvermogen van de gemeente(n).

9.2.2 Bestemmingsreserves

De bestemmingsreserves zijn alleen te besteden aan het doel waarvoor de bestemming is ingesteld. In artikel 43, lid 2 van het BBV wordt de bestemmingsreserve omschreven als 'een reserve waaraan de raad een bepaalde bestemming heeft gegeven'. Deze categorie reserves kennen met name een 'bestedingsfunctie'. Ze worden gebruikt om (in de toekomst) bepaalde activiteiten te realiseren. Bij afzonderlijk raadsbesluit kan de bestemming worden gewijzigd.

Naam bestemmingsreserve	Winkelcentrum Vuldersbrink
Grootboeknummer	2103
Programma	2 Verkeer, vervoer en waterstaat
Doel	Verbeteren van de verkeerssituatie rondom winkelcentrum de Vuldersbrink, alsmede aan maatregelen welke bijdragen aan het tegengaan van leegstand, het verbeteren van het veiligheidsgevoel, de kwaliteit en de winkelbeleving in en om Winkelcentrum Vuldersbrink.
Portefuillehouder	Wethouder De Jong
Accounthouder	Domein Ruimte
Ingesteld	Raadsbesluit 28 januari 2016
Omvang	€ 0,-
Bodem / plafond	-
Toevoegingen / onttrekkingen	De reserve zal gevuld worden met € 500.000,- door deel koopsom te verkopen percelen grond (gebied 'De Harder').
Aanvullende toelichting	In het kader van de ontwikkelingen 'De Harder' en het verhuizen van Dirk van den Broek van de Vuldersbrink naar de Knardijk-West is met Borghese Real Estate B.V. een overeenkomst gesloten. Hierin is vastgelegd dat bij de afname van gronden aan de gemeente een deel van de koopsom, ter grootte van € 500.000,- exclusief BTW, wordt betaald. In het verkeersveiligheidsplan uit 2016 is aangegeven dat er gekeken moet worden naar de locaties Kruising Smeepoortstraat / Vitringasingel / Westeinde, de Kruising Kuipwal/Hogeweg/Waltorenstraat, de Waltorenstraat en de Minirotone Havenkade / Scheepssingel / Vogelstraat. Bij collegebesluit van 27 augustus 2019 is invulling gegeven aan de aanpak van de verkeersknelpunten. Het collegevoorstel is besproken in de raadscommissie Ruimte van 12 september 2019. De raad is om een krediet gevraagd van € 285.000,- dat voorgefinancierd wordt uit de algemene reserve. Bij het realiseren van de verkoopopbrengst, naar verwachting in 2021, wordt de storting in de bestemmingsreserve beperkt tot € 215.000,- (€ 500.000,- minus het voorgefinancierde krediet van € 285.000,-) en wordt uit de verkoopopbrengst het voorgefinancierde bedrag weer ten gunste van de algemene reserve gebracht.
Voorstel / advies	Reserve handhaven

Naam bestemmingsreserve	Houtwal parkeergarage
Grootboeknummer	2142
Programma	2 Verkeer, vervoer en waterstaat
Doel	Dekking van de kapitaallasten en exploitatie van de Houtwal Parkeergarage.
Portefuillehouder	Wethouder de Jong
Accounthouder	Domein Ruimte
Ingesteld	Raadsbesluit 24 januari 2008
Omvang	€ 3.082.815,-
Bodem / plafond	-

Toevoegingen / onttrekkingen	In 2016 is besloten de bestemmingsreserve Houtwal samen te voegen met de parkeerexploitatie bestaande parkeerlocaties binnenstad in een totale parkeerexploitatie (PEX). Vanaf 2017 is de resterende reserve Houtwal opgenomen bij de totale bestemmingreserve de parkeergarages van het Waterfront.
Aanvullende toelichting	De parkeerexploitatie van de Houtwal is in zijn geheel opgenomen in de PEX (Parkeerexploitatie van Harderwijk). Op basis van besluitvorming in 2016, de nota parkeren, is besloten om de exploitatie te betrekken bij de Kadernota 2018-2021. Bij de Kadernota is het financieel effect verwerkt in de begroting voor de jaarschijven 2018-2021. Negatieve opbrengsten van het parkeren Houtwal worden niet meer verrekend met de reserve. Zij komen ten laste van de exploitatie van het desbetreffende jaar. Om die reden is de reserve vervallen.
Voorstel / advies	Conform de besluitvorming bij de Kadernota 2018-2021 de reserve administratief opheffen en het saldo toevoegen aan de reserve Parkeren Waterfront.

Naam bestemmingsreserve	Parkeren Waterfront
Grootboeknummer	2145
Programma	2 Verkeer, vervoer en waterstaat
Doel	Compensatie voor de wegvallende parkeeropbrengsten uit de boulevard, bekostiging tijdelijke parkeervoorzieningen ten tijde van realisatie Waterfront en dekking van de investeringen in de parkeergarages.
Portefeuillehouder	Wethouder De Jong
Accounthouder	Domein Ruimte
Ingesteld	Raadsbesluit 19 juni 2014
Omvang	€ 15.233.615,-
Bodem / plafond	-
Toevoegingen / onttrekkingen	De reserve is gevuld vanuit oorspronkelijke reserve aanloopverliezen parkeergarages Waterfront en vanuit grondexploitatie Waterfront en de bestemmingsreserve parkeergarage Houtwal aangevuld met incidentele gelden. Onttrekkingen worden gedaan voor de wegvallende parkeeropbrengsten uit de boulevard, bekostiging tijdelijke parkeervoorzieningen ten tijde van realisatie Waterfront en dekking van de investeringen in de parkeergarages.
Aanvullende toelichting	De raad investeert in de kwaliteit van het Boulevardgebied als onderdeel van de planvorming Waterfront. Dit door onder andere het realiseren van gebouwde parkeervoorzieningen Dolfinariumeiland en de Kop van de Stadswerven. In 2016 heeft de raad met de Nota Parkeren een eerste stap gezet ten gunste van de uitvoering van een breed gedragen parkeerbeleid onder bewoners en ondernemers. De onderdelen parkeerexploitatie Houtwal en de parkeerinvesteringen Waterfront zijn in juni 2017 door de raad betrokken bij de besluitvorming op de Kadernota 2018-2021 (raadsbesluit 22 juni 2017). Daaronder het opheffen van de bestemmingsreserve Houtwal parkeergarage onder gelijktijdige toevoeging aan de bestemmingsreserve Waterfront Parkeren. Na toevoeging ontstaat er een omvang van € 18,3 miljoen. In de financiële administratie is deze wijziging echter nog niet gerealiseerd. Bij de Themarekening 2019 zal de administratie alsnog overeenkomstig worden gecorrigeerd (N.B.: zie ook tekst onder reserve 2142 Houtwal parkeergarage).
Voorstel / advies	Reserve handhaven

Naam bestemmingsreserve	Havenwerken
Grootboeknummer	2212
Programma	2 Verkeer, vervoer en waterstaat
Doel	Het afdekken van de lasten voor vervanging en onderhoud van steigers en damwanden in de gemeentelijke havens.
Portefeuillehouder	Wethouder De Jong
Accounthouder	Domein Ruimte
Ingesteld	Raadsbesluit 22 juni 2017 (vaststelling Themarekening 2016)
Omvang	€ 954.895,-
Bodem / plafond	-
Toevoegingen / onttrekkingen	Jaarlijks vindt er een dotatie plaats van € 120.572,- ten laste van de begroting (basis huidig beheersplan).
Aanvullende toelichting	Bij de Themarekening 2016 is de eerder in 1995 gevormde onderhoudsvoorziening op voorspraak van de accountant op basis van de uitgangspunten van het BBV afgeboekt en omgevormd tot een nieuwe bestemmingsreserve havenwerken. Er kan pas gesproken worden van een voorziening als op basis van een actueel beheer- en onderhoudsplan een juiste financiële inschatting kan worden gegeven van toekomstige verplichtingen en risico's. De voorziening kan niet hoger zijn dan het resultaat van die toekomstige verplichtingen. De afgelopen jaren was dit niet mogelijk door een sterk gedateerd beheersplan. Voor de periode 2020-2024 is een nieuw Havenbeheersplan in voorbereiding en zal nog in het najaar van 2019 in procedure worden gebracht, inclusief financiële effecten en noodzakelijke omvang van de huidige beklemde middelen. Uit deze reserve is op basis van raadsbesluit 14 maart 2019 een bestemmingsreserve van € 0,5 miljoen gevormd ter dekking van kapitaallasten investering in kade- en steigerfaciliteiten Kop Havendam (zie ook tekst bestemmingsreserve dekking kapitaallasten nummer 2213).
Voorstel / advies	Reserve handhaven

Naam bestemmingsreserve	Laad- en loskade Kelvinstraat
Grootboeknummer	2402
Programma	2 Verkeer, vervoer en waterstaat
Doel	Toekomstige realisatie van de openbare laad- en loskade financieel te borgen.
Portefeuillehouder	Wethouder Companjen
Accounthouder	Domein Ruimte
Ingesteld	Raadsbesluit 22 juni 2017
Omvang	€ 400.000,-
Bodem / plafond	-
Toevoegingen / onttrekkingen	Onttrekkingen naar rato van toekomstige investering.
Aanvullende toelichting	In het kader van de herziening van de grondexploitaties Drielanden, Lorentz III en Waterfront naar de peildatum 1 januari 2017 is de raad destijds voorgesteld deze bestemmingsreserve met een omvang van € 0,4 miljoen te vormen. Een gevolg van collegebesluit "Uitgiftestrategie Lorentzhaven", vervallen realisatieopgave laad- en loskade Kelvinstraat binnen de grex Waterfront (kosten woonrijpmaken).
Voorstel / advies	Reserve handhaven

Naam bestemmingsreserve	Aandelen Alliander
Grootboeknummer	3306
Programma	0 Bestuur en ondersteuning
Doel	Het opvangen van een daling van de marktwaarde van de aandelen en eventueel opvangen van tegenvallende dividendinkomsten.
Portefeuillehouder	Wethouder De Jong
Accounthouder	Domein Bestuur en organisatie
Ingesteld	Reserve is ontstaan na aandelenruil van NUON naar Alliander (2009)
Omvang	€ 2.768.120,-
Bodem / plafond	-
Toevoegingen / onttrekkingen	-
Aanvullende toelichting	De reserve vertegenwoordigt de waarde van het aandelenbezit Alliander, zoals onder de financiële vaste activa op de balans is opgenomen. De aandelen zijn gewaardeerd tegen een nominale waarde van € 5,- per aandeel. Deze waardering sluit aan bij de gefaseerd verkochte aandelen vanaf 2009 in het productie- en leveringsbedrijf van NUON aan energieconcern Vattenfall.
Voorstel/ advies	Reserve handhaven

Naam bestemmingsreserve	Aandelen Afvalverwerking Friesland
Grootboeknummer	3307
Programma	0 Bestuur en ondersteuning
Doel	Het opvangen van een daling van de marktwaarde van de aandelen.
Portefeuillehouder	Wethouder De Jong
Accounthouder	Domein Bestuur en organisatie
Ingesteld	Raadsbesluit 4 juli 2019 (vaststelling Themarekening 2018)
Omvang	€ 48.600,-
Bodem / plafond	-
Toevoegingen / onttrekkingen	-
Aanvullende toelichting	In 2015 is door de deelnemende gemeenten ingestemd met het ontwerpbesluit van de Regio Noord-Veluwe om aandeelhouder te worden van Afvalsturing Friesland NV (AF). Dit aandeelhouderschap is de juridische grondslag geweest voor de in-besteding en de daaruit voortvloeiende overeenkomsten, die RNV destijds heeft gesloten met AF voor de verwerking van restafval. Vanwege de opheffing van Regio Noord-Veluwe zijn 108 aandelen Afvalsturing Friesland NV overgenomen (raadsbesluit 4 oktober 2018). De reserve vertegenwoordigt de waarde van het aandelenbezit, zoals onder de financiële vaste activa op de balans is opgenomen. De aandelen zijn gewaardeerd tegen een nominale waarde van € 450,- per aandeel.
Voorstel/ advies	Reserve handhaven

Naam bestemmingsreserve	Aandelen Inclusief Groep
Grootboeknummer	3308
Programma	0 Bestuur en ondersteuning
Doel	Het opvangen van een daling van de marktwaarde van de aandelen.
Portefeuillehouder	Wethouder De Jong
Accounthouder	Domein Bestuur en organisatie
Ingesteld	Raadsbesluit 4 juli 2019 (vaststelling Themarekening 2018)
Omvang	€ 622.100,-
Bodem / plafond	-
Toevoegingen /	-

onttrekkingen	
Aanvullende toelichting	Het algemeen bestuur van de RNV heeft op 20 december 2017 het Liquidatieplan vastgesteld. Per 1 januari 2018 verkeert RNV in liquidatie. In het liquidatieplan is o.a. vastgelegd, dat de deelnemingen tegen het bedrag waarin de gemeenten deelnamen in het aandelenkapitaal, worden overgedragen aan de deelnemende gemeenten. De reserve vertegenwoordigt de waarde van het aandelenbezit, zoals onder de financiële vaste activa op de balans is opgenomen.
Voorstel / advies	Reserve handhaven

Naam bestemmingsreserve	Onderwijshuisvesting / doordecentralisatie Voortgezet Onderwijs
Grootboeknummer	4900
Programma	4 Onderwijs
Doel	Reserve is bestemd voor het opvangen van de lasten die verband houden met de doordecentralisatie huisvesting voortgezet onderwijs.
Portefeuillehouder	Wethouder Companjen
Accounthouder	Domein Samenleving
Ingesteld	Raadsbesluit 10 november 2011 (begrotingswijziging 12.012)
Omvang	€ 1.008.712,-
Bodem / plafond	-
Toevoegingen / onttrekkingen	Jaarlijks vinden onttrekkingen plaats op basis van overeenkomst.
Aanvullende toelichting	De schoolbesturen krijgen op grond van de destijds afgesloten overeenkomsten een jaarlijkse bijdrage per leerling, gebaseerd op de algemene uitkering. Omdat deze middelen voor 2012 niet waren geoormerkt, legt de doordecentralisatie een extra beslag op de gemeentelijke middelen. Tot 2020 wordt dit extra beslag gecompenseerd ten laste van deze bestemmingsreserve en gedeeltelijke ten laste van de vrijval van de afschrijvingslasten van het primair onderwijs. Na realisatie wordt de reserve opgeheven. Laatst geplande onttrekking is de jaarschijf 2023.
Voorstel / advies	Reserve opheffen na realisatie (31-12-2023).

Naam bestemmingsreserve	Herinrichting park Zeebuurt - De Harder
Grootboeknummer	5606
Programma	5 Openbaar groen en (openlucht) recreatie
Doel	Het opvangen van de kosten van herinrichting van het openbaar groen.
Portefeuillehouder	Wethouder De Jong
Accounthouder	Domein Ruimte
Ingesteld	Raadsbesluit 28 juni 2012 (vaststellen Programmarekening 2011)
Omvang	€ 0,-
Bodem / plafond	-
Toevoegingen / onttrekkingen	Inmiddels zijn de werkzaamheden afgerond. In 2018 is de grootste onttrekking gedaan. Inmiddels is ook het restant van de reserve in juli 2019 conform de doelstelling administratief afgewikkeld en kan de reserve worden opgeheven.
Aanvullende toelichting	In een intentieovereenkomst betreffende de ontwikkeling van het gebied is destijds o.m. vastgelegd dat de gemeente (voor een deel) verantwoordelijk is voor de herinrichting van het openbaar groen op deze locatie. Hiervoor is toen een bedrag geraamd van € 125.000,-, waarop de reserve is gebaseerd.
Voorstel / advies	Reserve opheffen per 31-12-2019

Naam bestemmingsreserve	Innovatie Groene Agenda
Grootboeknummer	5608
Programma	3 Economie
Doel	Ondersteunen van projecten binnen de themagebieden duurzaamheid, groene economie en arbeidsmarkt.
Portefeuillehouder	Wethouder Van Bijsterveld
Accounthouder	Domein Ruimte
Ingesteld	Raadsbesluit 12 juli 2018 (vaststelling Themarekening 2017)
Omvang	€ 109.950,-
Bodem / plafond	-
Toevoegingen / onttrekkingen	Onttrekkingen naar rato van gerealiseerde activiteiten / kosten.
Aanvullende toelichting	De middelen zijn voor een periode van 3 jaar (2018-2020) eerder beschikbaar gesteld bij de Kadernota 2017 (uitvoering 2018) en Kadernota 2019 (uitvoering 2019 en 2020) als eenmalig budget. Bij de Themarekening 2018 is besloten de nog niet uitgegeven middelen te parkeren in een bestemmingsreserve. Besteding van de totale middelen is tot nu toe achtergebleven vanwege ontbrekende capaciteit. Hierin is inmiddels voorzien en worden de eerste uitgaven nog verwacht eind 2019 en verder.
Voorstel / advies	Reserve handhaven tot verwachte realisatie 31-12-2020

Naam bestemmingsreserve	Archeologiefonds
Grootboeknummer	5610
Programma	5 Sport, cultuur en recreatie / Cultureel erfgoed
Doel	Bekostiging van maatregelen ter conservering en/of restauratie van archeologische vondsten.
Portefeuillehouder	Wethouder De Jong
Accounthouder	Domein Ruimte
Ingesteld	Raadsbesluit 8 november 2018 (vaststelling Themabegroting 2019).
Omvang	€ 20.000,-
Bodem / plafond	-
Toevoegingen / onttrekkingen	Reserve wordt gevoed door een structurele dotatie van jaarlijks € 20.000,- ten laste van de begroting. Onttrekkingen naar rato van activiteiten binnen de doelstelling van de reserve.
Aanvullende toelichting	In aanvulling op de kort omschreven doelstelling kunnen de reservemiddelen tevens worden ingezet voor het promoten van publieke toegang tot belangrijke elementen van ons archeologische erfgoed, in het bijzonder vindplaatsen, en het stimuleren van het tentoonstellen van passende selecties van archeologische objecten (tentoonstellingen, beeldingsprojecten, etc.). Voor de eerste fase van de markering van de loop van voormalige stadsmuur aan de Havendam is bij raadsbesluit van 18 juli 2019 een aanvullend krediet van € 150.000,- beschikbaar gesteld. De jaarlijkse kapitaallasten van € 6.375,- worden eveneens ten laste gebracht van het archeologiefonds.
Voorstel / advies	Reserve handhaven

Naam bestemmingsreserve	Multifunctioneel Theater
Grootboeknummer	5801
Programma	5 Sport, cultuur en recreatie
Doel	Reserve oorspronkelijk bestemd ter dekking van de voorbereidingskosten voor nieuw theater Stadsdennen (2009). Bijgestelde doelstelling in 2017: Renovatie / verbouw bestaande Theatervoorziening Harderwijk (locatie Stationslaan).

Portefeuillehouder	Wethouder Van Noort
Accounthouder	Domein Samenleving
Ingesteld	Raadsbesluit 29 oktober 2009
Omvang	€ 3.540.500,-
Bodem / plafond	-
Toevoegingen / onttrekkingen	In 2014 is een dotatie gedaan van € 2,5 miljoen. Aanvullend in 2017 (raadsbesluit 14 september 2017) is € 1,0 miljoen toegevoegd in het kader van het raadsvoorstel "Stad als Podium" (SaP). Onttrekkingen naar rato van toekomstige realisatie investering.
Aanvullende toelichting	Voor verdere achtergrondinformatie omtrent het onderwerp "Stad als Podium" en de bestemmingsreserve wordt verwezen naar de raadsstukken van 14 september 2017 (amendement 7-2). Op dit moment lopen er besprekingen tussen Waterfront-ontwikkelaar Synchron, de gemeente en een private partij naar de mogelijkheden om over een paar jaar een theater- annex congrescentrum te realiseren aan de Boulevard, nabij de ingang van het Dolfinarium. Op dit moment ligt op de beoogde locatie het tijdelijk parkeerterrein voor bewoners. Mogelijk vindt realisatie plaats op basis van een PPS-constructie. In zo'n publiek-private samenwerking kan de gemeente met een private partij afspraken maken. Hierdoor zou de gemeente eenmalig kunnen mee-investeren in de bouw, of jaarlijks een bedrag meebetalen aan de exploitatie. Het huidige Stadstheater aan de Stationslaan blijft in de plannen nog zeker tot 2022 in gebruik.
Voorstel / advies	Reserve handhaven

Naam bestemmingsreserve	Te verhalen bijstand
Grootboeknummer	6101
Programma	6 Sociaal domein / Inkomensregelingen
Doel	Reserve is bestemd ter dekking van het mogelijk toekomstige oninbare deel van de te verhalen bijstand.
Portefeuillehouder	Wethouder Van Noort
Accounthouder	Domein Samenleving
Ingesteld	Jaarrekening 2004
Omvang	€ 1.799.762,-
Bodem / plafond	-
Toevoegingen / onttrekkingen	Begrotingstechnisch vinden er geen onttrekkingen plaats. Daadwerkelijke onttrekkingen vinden plaats op basis van de jaargegevens van Meerinzicht - Sociaal domein
Aanvullende toelichting	De gemeente loopt risico's ten aanzien van het wel of niet (volledig) terugontvangen van vorderingen op bijstandsccliënten. Vorderingen, die o.a. voortkomen uit ten onrechte ontvangen bijstand, verstrekte voorschotten, en verstrekte leningen. De organisatie en uitvoering van het beleid rondom te verhalen bijstand is, na de liquidatie van de Sociale Dienst Veluwerand (SDV)), in handen van Meerinzicht - Sociaal domein. Jaarlijks neemt de gemeente een geactualiseerde stand op in de balans van het bedrag aan inbaar geachte openstaande debiteuren. Om "het presenteren" van deze stand budgettair neutraal te kunnen laten verlopen, is er een 100% bestemmingsreserve gevormd. Deze wordt jaarlijks bijgesteld op basis van het ontvangen overzicht debiteurensaldo van Meerinzicht.
Voorstel / advies	Reserve handhaven

Naam bestemmingsreserve	Sociaal domein
Grootboeknummer	6202
Programma	6 Sociaal domein
Doel	Het opvangen van eventuele tekorten bij het beroep op individuele voorzieningen (Wmo, Jeugdwet, re-integratie vanuit de Participatiewet).
Portefeuillehouder	Wethouder Van Noort
Accounthouder	Domein Samenleving
Ingesteld	Raadsbesluit 10 juni 2008
Omvang	€ 6.773.282,-
Bodem / plafond	Bodem (vloerbedrag) € 4,0 miljoen
Toevoegingen / onttrekkingen	-
Aanvullende toelichting	De structurele middelen voor de uitvoering van de wetten binnen het sociaal domein (Wmo, Jeugdwet, Participatiewet) zijn vanaf 2019 in de algemene uitkering opgenomen en daarmee grotendeels ontschot. Een koppeling met de rijksbijdrage voor deze wetten is daarmee niet meer te leggen. De raming van de budgetten sociaal domein is reëel opgenomen in de gemeentelijke begroting. Desondanks zijn er landelijk en binnen de gemeente Harderwijk signalen over verwachte tekorten op met name jeugdzorg en maatschappelijke ondersteuning. In het coalitieakkoord 2018-2022 'Aanpakken met ambitie' is afgesproken dat de reserve is bedoeld om eventuele tekorten op individuele voorzieningen binnen het sociaal domein op te vangen. Rekening houdende met de tot 1 september 2019 bekende informatie kent de reserve een prognosestand ultimo 2021 van € 3,8 miljoen; dit is nabij het vastgestelde vloerbedrag.
Voorstel / advies	Reserve handhaven

Naam bestemmingsreserve	Energiemaatregelen / verduurzaming gemeentelijk vastgoed
Grootboeknummer	7740
Programma	7 Volksgezondheid en milieu
Doel	Financieren van minder rendabele energiematregelen als onderdeel van de doelstellingen van "De Energieke Stad".
Portefeuillehouder	Wethouder Van Bijsterveld
Accounthouder	Domein Ruimte
Ingesteld	Raadsbesluit 8 maart 2018
Omvang	€ 7.378,-
Bodem / plafond	-
Toevoegingen / onttrekkingen	Toevoeging via het te verwachten positieve saldo tussen de berekende kapitaallasten van de investering minus de netto opbrengsten in de vorm van lagere energielasten. Onttrekkingen naar rato van gerealiseerde activiteiten / kosten.
Aanvullende toelichting	In het kader van de verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed zijn bij college-/raadsvoorstel van 30 januari 2018 een drietal gebouwen geselecteerd voor het realiseren van zon-PV installaties. Besloten is om het te verwachten positieve saldo tussen de berekende kapitaallasten van de investering minus de netto opbrengsten in de vorm van lagere energielasten toe te voegen aan genoemde (nieuw te vormen) reserve. Aanvullend hierop is bij raadsbesluit van 1 november 2018 besloten een aanvullend krediet beschikbaar te stellen voor extra zonnepanelen op deze gebouwen en het gecalculeerde voordeel (zie alinea hierboven) eveneens toe te voegen aan de reserve.
Voorstel / advies	Reserve handhaven

Naam bestemmingsreserve	Duurzaamheidsmaatregelen Lorentz III
Grootboeknummer	7741
Programma	7 Volksgezondheid en milieu
Doel	Verstrekken van bijdragen om ondernemingen die zich op het bedrijventerrein Lorentz III willen vestigen of zijn gevestigd te stimuleren maatregelen te treffen die een bijdrage leveren aan de verwezenlijking van de doelstellingen van de routekaart “De Energieke Stad”.
Portefeuillehouder	Wethouder van Bijsteren
Accounthouder	Domein Ruimte / Waterfront
Ingesteld	Raadsbesluit 1 november 2018 (definitieve vaststelling Themarekening 2017).
Omvang	€ 2.900.000,-
Bodem / plafond	-
Toevoegingen / onttrekkingen	Onttrekkingen naar rato van gerealiseerde activiteiten / kosten.
Aanvullende toelichting	Op basis van de gewijzigde vaststelling van de Themarekening 2017 (raadsbesluit 1 november 2018) zijn op voorspraak van de accountant in het kader van de controle op de jaarrekening (inclusief grondexploitaties) de geraamde kosten van duurzaamheidsmaatregelen op grond van de huidige BBV wetgeving uit de grondexploitatie Lorentz III gehaald. Om te zorgen dat de gemeente aan haar duurzaamheidsambitie kan voldoen zijn dezelfde middelen (€ 2,0 miljoen) vervolgens toegevoegd aan deze (nieuwe) bestemmingsreserve. Bij de Themarekening 2018 (raadsbesluit 4 juli 2019) is hieraan nog eens een bedrag van € 0,9 miljoen toegevoegd. De reserve dient ter financiering van de gehonoreerde aanvragen subsidieregeling “Nadere regels duurzaamheidsmaatregelen “De Energieke Stad - Lorentz III-“. Bij raadsbesluit van 22 november 2018 is aan maatregelen inmiddels voor een bedrag van € 1,2 miljoen beschikbaar gesteld. Deze regeling geldt tot 31 december 2020.
Voorstel / advies	a. Reserve handhaven b. Handhaven van de reserve opnieuw beoordelen in 2021 na juridische afloop van de vigerende subsidieregeling

Naam bestemmingsreserve	Stimuleringsregeling VVE vakantieparken
Grootboeknummer	8206
Programma	8 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing
Doel	Stimuleringsregeling specifiek voor VVE's van vakantieparken door het verstrekken van bijdragen
Portefeuillehouder	Wethouder De Jong
Accounthouder	Domein Ruimte
Ingesteld	Raadsbesluit 7 januari 2016
Omvang	€ 250.000,-
Bodem / plafond	-
Toevoegingen / onttrekkingen	-
Aanvullende toelichting	De reserve is gebaseerd op een destijds aangenomen motie (7-X), in afwachting van verdere advisering. Na de eerdere vaststelling van de Strategienota in januari 2015 is in 2018 de Structuurvisie Vitale Vakantieparken Harderwijk vastgesteld (raadsbesluit 18 januari 2018). Daarin zijn het kader en de hoofdlijnen geschetst van het beleid dat de gemeente Harderwijk de komende jaren voert / wil voeren met betrekking tot vakantieparken.

	Een samenwerkingsverband tussen provincie Gelderland en 11 – veluwe gemeenten, waaronder Harderwijk, heeft geleid tot het oprichten van een Ontwikkelingsmaatschappij Vitale Vakantieparken (OMVV). Voor een gedetailleerde inhoudelijke toelichting op de opgaven, problematiek, aanpak en, taken van en door de OMVV wordt verwezen naar de raadsstukken van april 2018. De provincie heeft een werkkapitaal van € 4,0 miljoen beschikbaar gesteld. Dit heeft het karakter van een revolverend fonds. Belangrijkste kenmerk: uit het fonds wordt budget toegekend aan derden, zonder dat dit beperkt is tot een boekjaar. De geldverstrekking vindt veelal plaats in de vorm van een lening. Het fonds wordt opnieuw aangevuld met geld dat oorspronkelijk afkomstig is uit het fonds zelf door de aflossingen van de leningen met eventuele rente. Hiermee onderscheiden revolverende fondsen zich van subsidies, die eenmalig verstrekt worden zonder dat er geld terugvloeit naar de verstrekende partij(en). De reserve was juist bedoeld voor het doen van eventuele rechtstreekse bijdragen, waarvan nu niet langer sprake is. De gemeente(n) participeren door middel van een aandelenbelang in het fonds. Met betrekking tot deze deelname is een risicoanalyse gemaakt. Tekorten of overschotten bij concrete projecten komen terecht bij de risicodragende partijen. Dat zijn de partijen die mede-investeren. Ze delen dus in winst of verlies. Bij grotere, complexere en dus meer risicovolle projecten zal gewerkt worden met project B.V.'s om zo risico's daar af te kunnen dekken zodat ze OMVV niet raken. De aandeelhouders moeten dan op grond van hun aandeel in de OMVV het tekort dekken. Een grove schatting van het maximale verlies bij een werkkapitaal van € 4 miljoen is 25%, dus € 1 miljoen. Bij dit fictieve rekenvoorbeeld zou de gemeente Harderwijk 2,6%, oftewel € 26.000,- voor haar rekening moeten nemen. Dit is gelijk aan het aandelenbelang. Verantwoording vindt plaats jaarlijks via de balans in de begroting en jaarrekening. Gelet op de nu in april 2018 gekozen constructie voor aanpak van de geschetste problematiek, is de reserve overbodig en dient niet langer het bij instelling in 2016 beoogde doel. Geadviseerd wordt de reserve dan ook op te heffen. Vanzelfsprekend is het onderwerp als project zelf nog net zo relevant als bij de oorspronkelijke instelling van de reserve, die dus door de gekozen financieringsconstructie niet langer benodigd is.
Voorstel / advies	Reserve opheffen per 31-12-2019

Naam bestemmingsreserve	Stimulering sociale woningbouw
Grootboeknummer	8207
Programma	8 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing
Doel	Stimuleren sociale woningbouw door te voorzien in de behoefte van met name betaalbare huurwoningen.
Portefeuillehouder	Wethouder De Jong
Accounthouder	Domein Ruimte
Ingesteld	Raadsbesluit 23 februari 2016
Omvang	€ 356.000,-
Bodem / plafond	-
Toevoegingen / onttrekkingen	Onttrekkingen naar rato van toegekende bijdragen.

Aanvullende toelichting	De reserve is ingesteld om de initiatieven te ondersteunen om de (hogere) ambitie uit het Beleidsplan Wonen te kunnen verwezenlijken. Bij de vorming van de reserve is uitgegaan van een bijdrage van € 2.000,- per woning voor 200 woningen, wat resulteert in een mogelijk totaalbedrag aan uit te keren bijdragen van € 400.000,-. In 2018 is aan UWOON € 44.000,- uitgekeerd (22 woningen). In mei 2019 heeft een aanvraag van OMNIA Wonen geresulteerd in een uitkering van € 96.000,- (48 woningen). De reserve wordt aan het eind van het jaar gemuteerd naar rato van de balanspositie Themarekening 2019. Daarbij zal ook rekening worden gehouden met de eenmalige dotatie van € 492.337,- vanuit de resultaatbestemming Themarekening 2017 (raadsbesluit 12 juli 2018), winst grex Drielanden. Voor de nog beschikbare middelen bestaan er een aantal concrete plannen met in totaal 115 woningen (€ 230.000,-) voor verdere realisatie in 2020, en mogelijk nog een deel in 2019.
Voorstel / advies	Reserve handhaven

Naam bestemmingsreserve	Tijdelijke woningen Struikterrein
Grootboeknummer	8208
Programma	8 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing
Doel	Leveren van een financiële bijdrage aan corporaties van € 7.500,- per wooneenheid als compensatie voor de onrendabele top exploitatie wooneenheden voormalig Struikterrein.
Portefeuillehouder	Wethouder De Jong
Accounthouder	Domein Ruimte
Ingesteld	Raadsbesluit 8 december 2016
Omvang	€ 75.000,-
Bodem / plafond	-
Toevoegingen / onttrekkingen	Onttrekkingen naar rato van uitgekeerde bijdragen aan corporaties.
Aanvullende toelichting	Bij de advisering college / raad in september 2016 is op basis van bestuurlijk akkoord een compensatie voor het opvangen van de onrendabele top overeengekomen van € 7.500,- per wooneenheid. Omdat het uiteindelijke bedrag van in totaal € 375.000,-, gebaseerd op het gekozen vertrekpunt van 50 wooneenheden, pas over 10 jaar nodig is, is besloten hiervoor een bestemmingsreserve te vormen. De reserve wordt gevoed door middel van een jaarlijkse dotatie ten laste van de begroting van € 37.500,- tot genoemd maximum.
Voorstel / advies	Reserve handhaven

Naam bestemmingsreserve	Sociale woningbouw
Grootboeknummer	8209
Programma	8 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing
Doel	Stimuleren sociale woningbouw
Portefeuillehouder	Wethouder De Jong
Accounthouder	Domein Ruimte
Ingesteld	Raadsbesluit 12 juli 2018 (vaststelling Themarekening 2017)
Omvang	€ 492.337,-
Bodem / plafond	-
Toevoegingen / onttrekkingen	-

Aanvullende toelichting	Abusievelijk is, naast de al bestaande reserve stimulering sociale huur, een nieuwe reserve stimulering sociale woningbouw gevormd. Van beide reserves is de doelstelling gelijk, het stimuleren van sociale woningbouw. Deze omissie zal bij de Themarekening 2019 of zoveel eerder worden hersteld. Het saldo wordt toegevoegd aan reserve 8207 (zie ook de daar opgenomen verwijzing naar reserve 8209).
Voorstel / advies	Reserve opheffen en de middelen overhevelen naar de al bestaande bestemmingsreserve 8207.

Naam bestemmingsreserve	Stadsvernieuwing
Grootboeknummer	8210
Programma	8 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing
Doel	Het stimuleren van activiteiten op het gebied van stads- en dorpsvernieuwing.
Portefeuillehouder	Wethouder De Jong
Accounthouder	Domein Ruimte
Ingesteld	Raadsbesluit 24 april 2014
Omvang	€ 238.189,-
Bodem / plafond	-
Toevoegingen / onttrekkingen	Niet uitgegeven budget (kostenplaats 82423/4429) wordt toegevoegd aan de reserve. Indien de geraamde middelen niet toereikend zijn, dan wordt voor het meerdere een beroep gedaan op de reserve.
Aanvullende toelichting	Het stimuleren van activiteiten gebeurt door aan verhuurders die hun woningen verbeteren een tegemoetkoming te verstrekken: - voor de wettelijke vergoeding aan de huurders voor verhuis- en herinrichtingskosten; - in de kosten die gepaard gaan met het beschikbaar stellen van tijdelijke huisvesting in de vorm van wisselwoningen. De subsidie wordt toegekend op basis van de “Deelverordening subsidie wisselwoningen, verhuiskosten en herinrichtingskosten Harderwijk 2014”. Voor het project renovatie woningen Zeebuurt is bij raadsbesluit van 14 maart 2019 een bedrag van € 73.850,- toegekend aan UWOON. Deze onttrekking wordt gerealiseerd bij de Themarekening 2019; daarna resteert nog een reserve van ruim € 164.000,-.
Voorstel / advies	Reserve handhaven

Naam bestemmingsreserve	Monumenten
Grootboeknummer	8212
Programma	5 Sport, cultuur en recreatie / Cultureel erfgoed
Doel	Het verstrekken van bijdragen ten behoeve van eigenaren van gemeentelijke en rijksmonumenten voor onderhoud en restauratie op basis van de “Deelverordening subsidie monumenten Harderwijk 2014”.
Portefeuillehouder	Wethouder De Jong
Accounthouder	Domein Ruimte
Ingesteld	Raadsbesluit 24 april 2014
Omvang	€ 270.442,-
Bodem / plafond	-
Toevoegingen / onttrekkingen	Niet besteed budget (kostenplaats 82422/4429) wordt toegevoegd aan de reserve. Indien de geraamde middelen niet toereikend zijn, dan wordt voor het meerdere een beroep gedaan op de reserve.
Aanvullende toelichting	Op basis van de jaarlijks door de raad vast te stellen meerjarenbegroting worden middelen beschikbaar gesteld voor het verstrekken van subsidies aan eigenaren voor herstel, verbetering en instandhouding van beschermde gemeentelijke- en rijksmonumenten. Dit ter behoud van de cultuurhistorische waarde van deze monumenten. De reserve wordt

	incidenteel ook gebruikt om grote(re) restauratieprojecten te financieren. De grondslag van de “Deelverordening subsidie monumenten Harderwijk 2014” was de ASV 2014. Omdat in 2018 de ASV 2018 is vastgesteld, wordt de “Deelverordening subsidie monumenten 2014” in 2020 vervangen door “Regels subsidie monumenten 2020”.
Voorstel / advies	Reserve handhaven

Naam bestemmingsreserve	Implementatie Omgevingswet
Grootboeknummer	8227
Programma	7 Volksgezondheid en milieu
Doel	Opvangen eenmalige gevolgen van invoering van de nieuwe wet- en regelgeving.
Portefeuillehouder	Wethouder Companjen
Accounthouder	Domein Ruimte
Ingesteld	Raadsbesluit van 12 juli 2018 (vaststelling Themarekening 2017)
Omvang	€ 196.879,-
Bodem / plafond	-
Toevoegingen / onttrekkingen	Onttrekkingen naar rato van gerealiseerde activiteiten / kosten.
Aanvullende toelichting	Op basis van een implementatieplan wordt invulling gegeven aan de invoering van de Omgevingswet. Onderwerp is gebaseerd op een aangenomen ‘Motie Verminderde regeldruk’, reserveren van middelen voor de implementatie van de Omgevingswet (raadsvergadering van 12 november 2015). Vervolgens is hierop geanticipeerd bij de Kadernota 2017-2020 door eenmalig middelen in de begroting beschikbaar te stellen. Niet in enig jaar bestede gelden worden tijdelijk opgenomen in de reserve.
Voorstel / advies	Reserve handhaven tot realisatie implementatie Omgevingswet (31-12-2021)

Naam bestemmingsreserve	Geluidswerende maatregelen A28
Grootboeknummer	8360
Programma	7 Volksgezondheid en milieu
Doel	Dekking van de financiering van geluidswerende maatregelen langs de A28.
Portefeuillehouder	Wethouder Companjen
Accounthouder	Domein Ruimte
Ingesteld	Raadsbesluit 12 juli 2018 (vaststelling Themarekening 2017)
Omvang	€ 1.900.000,-
Bodem / plafond	-
Toevoegingen / onttrekkingen	Onttrekkingen naar rato van gerealiseerde activiteiten / kosten.
Aanvullende toelichting	In 2016 is € 2,0 miljoen beschikbaar gesteld als bijdrage aan een oplossing voor de geluidsoverlast. Van dit bedrag is € 1.750.000,- voor concrete maatregelen bij de vaststelling van de Themarekening 2017 in de reserve gestort. Het resterende bedrag is bedoeld voor voorbereidende werkzaamheden. Hiervoor was in 2018 een budget van € 150.000,- beschikbaar. Dit bedrag is in 2018 niet besteed en bij raadsbesluit van 4 juli 2019 (vaststelling Themarekening 2018) eveneens toegevoegd aan de reserve. Voor 2019 is weer een budget beschikbaar van € 150.000,- voor voorbereidende werkzaamheden, bijvoorbeeld akoestisch onderzoeken en inwinnen van akoestische advies.

	In 2019 hebben wij een start gemaakt met de voorbereiding van een voorstel aan het bestuur als uitwerking van het collegeprogramma. Het doel is een structurele oplossing voor de geluidsoverlast. Hierin willen wij RWS en bewoners/buurtcomités betrekken.
Voorstel / advies	Reserve handhaven

Naam bestemmingsreserve	Beheersing collectieve lastendruk
Grootboeknummer	9200
Programma	0 Bestuur en ondersteuning
Doel	Compenseren van de boven-trendmatige stijging van de ozb-tarieven van 2% vanaf 2013.
Portefeuillehouder	Wethouder De Jong
Accounthouder	Domein Bestuur en organisatie
Ingesteld	Raadsbesluit 13 juni 2005
Omvang	€ 0,-
Bodem / plafond	-
Toevoegingen / onttrekkingen	In juni 2019 is de laatste onttrekking gerealiseerd.
Aanvullende toelichting	Bij raadsbesluit van 30 juni 2011 (amendement nr. 8-3) is besloten om het effect van een destijds doorgevoerde boventrendmatige verhoging van de OZB – tarieven met 2% vanaf 2013 te dempen door het inzetten van deze reserve. De jaarlijkse onttrekking is destijds geraamd op € 155.675,-. Inmiddels is in het kader van de lokale lastendruk 2019 voor 2019 de laatste onttrekking gedaan en kan de reserve worden opgeheven, conform de advisering op basis van de vorige reservenota 2017-2018 en overeenkomstig de Themabegroting 2019-2022 (paragraaf Lokale heffingen).
Voorstel / advies	Reserve opheffen per 31-12-2019

Naam bestemmingsreserve	Automatisering
Grootboeknummer	9900
Programma	0 Bestuur en ondersteuning
Doel	Bufferfunctie voor de vervangingsinvesteringen ICT.
Portefeuillehouder	Wethouder De Jong
Accounthouder	Domein Bestuur en organisatie
Ingesteld	-
Omvang	€ 892.285,-
Bodem / plafond	-
Toevoegingen / onttrekkingen	Onttrekkingen naar rato van gerealiseerde activiteiten / kosten.
Aanvullende toelichting	Eerdere besluitvormingsprocessen uit afgelopen jaren leggen een substantiële claim op de ultimo 2018 nog beschikbare reservecapaciteit. Zodanig, dat ultimo 2020 de reserve volledig is uitgeput en zelfs niet meer toereikend is om de claims 2020-2022 te dekken. Veel van deze besluiten tot inzet van de reserve hebben betrekking op de ontwikkelingen op ICT-gebied binnen Meerinzicht. Organisatieprocessen met een grote ICT-component, zoals: • Herinrichting en digitalisering werkprocessen Documentaire informatievoorziening (september 2015). • Verdere harmonisatie van applicaties, systemen, processen, en daarnaast toegangsaccounts, licenties (januari 2017). • Evaluatie zaakgericht werken, projectcoördinatie transitiefase / communicatie sociaal domein (december 2017).

	Om de claims op basis van deze besluitvormingsprocessen voor de periode 2020-2022 op te kunnen vangen, is het noodzakelijk de reserve aan te zuiveren met uiteindelijk circa € 0,5 miljoen. Binnen de kaders van het BBV loopt een nieuwe dotatie via de Algemene reserve. Na 2022 kan worden overwogen de reserve op te heffen.
Voorstel / advies	a. Reserve handhaven b. Het voor de periode 2020-2022 geprognosticeerde tekort van circa € 0,5 miljoen op de reserve aan te zuiveren ten laste van de algemene reserve

Naam bestemmingsreserve	Wijkaanpak op maat
Grootboeknummer	9930
Programma	6 Sociaal domein / Samenkracht en burgerparticipatie
Doel	Reserve is bestemd om een tijdelijke impuls te geven in het realiseren van vitale woon-, werk-, en leefomgevingen.
Portefeuillehouder	Wethouder de Jong
Accounthouder	Domein Samenleving
Ingesteld	Raadsbesluit 28 juni 2012
Omvang	€ 36.624,-
Bodem / plafond	-
Toevoegingen / onttrekkingen	Onttrekkingen naar rato van gerealiseerde eenmalige activiteiten.
Aanvullende toelichting	In het kader van de besluitvorming bij het rapport “Wijkaanpak 2012-2015, de bewoners centraal” zijn structurele en incidentele middelen beschikbaar gesteld voor de wijkaanpak. Daarmee werd voortgeborduurd op de periode van het Gelders Stedelijk Ontwikkelingsbeleid (GSO-2 en GSO-3), waarin cofinanciering werd ontvangen voor het onderwerp “wijkaanpak gericht werken”. Op basis van de vigerende meerjarenbegroting 2019-2022 is voor het brede onderwerp van Wijkaanpak op maat structureel € 180.760,- beschikbaar. Deze middelen zijn tot nu toe ruim voldoende, gelet ook op de gemiddelde onderuitputting van afgerond € 30.000,-. De reserve zelf wordt conform de oorspronkelijke doelstelling ingezet als dekking voor eenmalige activiteiten, die de doorontwikkeling van de wijkaanpak verder vorm geeft. Oorspronkelijk zou de reserve voor een periode van 3 tot 5 jaar hiervoor worden ingezet. Bij de vorige reservenota 2017-2018 (raadsbesluit 22 juni 2017) is dan ook besloten de reserve per 31 december 2018 op te heffen. Bij de Themarekening 2018 is abusievelijk verzuimd een en ander conform administratief af te wikkelen. In voorbereiding is een voorstel aan college en raad om nog in het najaar van 2019 ten laste van de reserve een eenmalige bijdrage van € 20.000,- te verstrekken aan de buurtvereniging Hierden voor vernieuwing van de inventaris Dorpshuis. Gelet op de eerdere besluitvorming en de jaarlijkse onderuitputting op het structurele budget voor wijkaanpak wordt voorgesteld de reserve na afwikkeling van deze claim ultimo 2019 op te heffen en het restant toe te voegen aan de Algemene reserve.
Voorstel / advies	a. Reserve opheffen per 31-12-2019 b. Restantmiddelen toevoegen aan de Algemene reserve

9.2.3 Bestemmingsreserves ter dekking van kapitaallasten

Deze categorie reserves worden ook wel getypeerd als ‘geblokkeerde’ reserves. Ze zijn gevormd om de kapitaallasten, bestaande uit afschrijving en rente, van veelal omvangrijke investeringen te dekken. Naar aard en karakter hebben deze reserves een financieringsfunctie.

Naam bestemmingsreserve	Kapitaallasten Uitvoeringsagenda Dienstverlening
Grootboeknummer	0220
Programma	0 Bestuur en ondersteuning
Doel	Dekking van de kapitaallasten
Portefeuillehouder	Wethouder De Jong
Accounthouder	Domein Bestuur en organisatie
Ingesteld	Raadsbesluit 1 juni 2017 (begrotingswijziging 17.031)
Omvang	€ 263.572,-
Bodem / plafond	-
Toevoegingen / onttrekkingen	Jaarlijks vindt een onttrekking plaats, gelijk aan de kapitaallasten (afschrijving en rente) van de betreffende investering.
Aanvullende toelichting	Basis voor de uitvoeringsagenda en het in 2017 beschikbaar gestelde krediet is het rapport Uitvoeringsagenda Dienstverlening 2017-2019 gemeente Harderwijk “Samen maken wij het verschil” van februari 2017. De reserve is destijds gevormd ten laste van de reserve Automatisering.
Voorstel / advies	Reserve handhaven

Naam bestemmingsreserve	Kapitaallasten Audio visuele middelen Uitvoeringsagenda Dienstverlening
Grootboeknummer	0221
Programma	0 Bestuur en ondersteuning
Doel	Dekking van de kapitaallasten
Portefeuillehouder	Wethouder De Jong
Accounthouder	Domein Bestuur en organisatie
Ingesteld	Raadsbesluit 1 juni 2017 (begrotingswijziging 17.031)
Omvang	€ 42.020,-
Bodem / plafond	-
Toevoegingen / onttrekkingen	Jaarlijks vindt een onttrekking plaats, gelijk aan de kapitaallasten (afschrijving en rente) van de betreffende investering.
Aanvullende toelichting	Basis voor de uitvoeringsagenda en het in 2017 beschikbaar gestelde krediet is het rapport Uitvoeringsagenda Dienstverlening 2017-2019 gemeente Harderwijk “Samen maken wij het verschil” van februari 2017. De reserve is destijds gevormd ten laste van de reserve Automatisering.
Voorstel / advies	Reserve handhaven

Naam bestemmingsreserve	Kapitaallasten aanlichten Zeebeer
Grootboeknummer	2040
Programma	2 Verkeer, vervoer en waterstaat
Doel	Dekking van de kapitaallasten
Portefeuillehouder	Wethouder De Jong
Accounthouder	Domein Stadsbedrijf
Ingesteld	Raadsbesluit 8 november 2018 (vaststelling Themabegroting 2019-2022)
Omvang	€ 45.000,-
Bodem / plafond	-
Toevoegingen / onttrekkingen	Jaarlijks vindt een onttrekking plaats, gelijk aan de kapitaallasten (afschrijving en rente) van de betreffende investering.

Aanvullende toelichting	-
Voorstel/ advies	Reserve handhaven

Naam bestemmingsreserve	Kapitaallasten Verkeersveiligheid Wittenhagen
Grootboeknummer	2110
Programma	2 Verkeer, vervoer en waterstaat
Doel	Dekking van de kapitaallasten
Portefeuillehouder	Wethouder De Jong
Accounthouder	Domein Stadsbedrijf
Ingesteld	Raadsbesluit 8 november 2018 (vaststelling Themabegroting 2019-2022)
Omvang	€ 250.000,-
Bodem / plafond	-
Toevoegingen /onttrekkingen	Jaarlijks vindt een onttrekking plaats, gelijk aan de kapitaallasten (afschrijving en rente) van de betreffende investering.
Aanvullende toelichting	-
Voorstel/ advies	Reserve handhaven

Naam bestemmingsreserve	Kapitaallasten Bankjes voor ouderen
Grootboeknummer	2120
Programma	2 Verkeer, vervoer en waterstaat
Doel	Dekking van de kapitaallasten
Portefeuillehouder	Wethouder De Jong
Accounthouder	Domein Stadsbedrijf
Ingesteld	Raadsbesluit 8 november 2018 (vaststelling Themabegroting 2019-2022)
Omvang	€ 40.000,-
Bodem / plafond	-
Toevoegingen /onttrekkingen	Jaarlijks vindt een onttrekking plaats, gelijk aan de kapitaallasten (afschrijving en rente) van de betreffende investering.
Aanvullende toelichting	-
Voorstel/ advies	Reserve handhaven

Naam bestemmingsreserve	Kapitaallasten Kade- en steigerfaciliteiten havendam
Grootboeknummer	2213
Programma	2 Verkeer, vervoer en waterstaat
Doel	Dekking van de kapitaallasten
Portefeuillehouder	Wethouder De Jong
Accounthouder	Domein Stadsbedrijf
Ingesteld	Raadsbesluit 14 maart 2019 (begrotingswijziging 19.019)
Omvang	€ 500.000,-
Bodem / plafond	-
Toevoegingen /onttrekkingen	Jaarlijks vindt een onttrekking plaats, gelijk aan de kapitaallasten (afschrijving en rente) van de betreffende investering.
Aanvullende toelichting	Naast een nieuw Havenkantoor wordt in het kader van werk met werk maken de gewenste vervanging en uitbreiding van de kade- en steigervoorzieningen aan de Havendam meegenomen. Voor de dekking van de kapitaallasten is deze bestemmingsreserve gevormd.
Voorstel/ advies	Reserve handhaven

Naam bestemmingsreserve	Kapitaallasten Revitalisering bedrijventerrein Lorentz 2e fase
Grootboeknummer	2403
Programma	2 Verkeer, vervoer en waterstaat
Doel	Dekking van de kapitaallasten
Portefeuillehouder	Wethouder De Jong
Accounthouder	Domein Ruimte
Ingesteld	Raadsbesluit 14 februari 2019 (begrotingswijziging 19.015)
Omvang	€ 1.075.000,-
Bodem / plafond	-
Toevoegingen / onttrekkingen	Jaarlijks vindt een onttrekking plaats, gelijk aan de kapitaallasten (afschrijving en rente) van de betreffende investering.
Aanvullende toelichting	Betreft de dekking van de kapitaallasten van het oorspronkelijk krediet van € 1,3 miljoen (inclusief € 0,5 miljoen bijdrage provincie), beschikbaar gesteld bij raadsbesluit van 8 februari 2018, en het aanvullend krediet voor het project Revitalisering bedrijventerrein Lorentz 2e fase, raadsbesluit 14 februari 2019.
Voorstel/ advies	Reserve handhaven

Naam bestemmingsreserve	Kapitaallasten Vlot Strandeiland
Grootboeknummer	2404
Programma	2 Verkeer, vervoer en waterstaat
Doel	Dekking van de kapitaallasten
Portefeuillehouder	Wethouder De Jong
Accounthouder	Domein Stadsbedrijf
Ingesteld	Raadsbesluit 8 november 2018 (vaststelling Themabegroting 2019-2022)
Omvang	€ 40.000,-
Bodem / plafond	-
Toevoegingen / onttrekkingen	Jaarlijks vindt een onttrekking plaats, gelijk aan de kapitaallasten (afschrijving en rente) van de betreffende investering.
Aanvullende toelichting	De investering omvat een speelvlot voor het Strandeiland met flexibele podiumfunctie (drijvend podium voor o.a. culturele activiteiten op het water).
Voorstel/ advies	Reserve handhaven

Naam bestemmingsreserve	Kapitaallasten Leerpakketten AZC
Grootboeknummer	4805
Programma	4 Onderwijs
Doel	Dekking van de kapitaallasten
Portefeuillehouder	Wethouder Companjen
Accounthouder	Domein Samenleving
Ingesteld	Raadsbesluit 16 juni 2016 (begrotingswijziging 16.030)
Omvang	€ 61.628,-
Bodem / plafond	-
Toevoegingen / onttrekkingen	Jaarlijks vindt een onttrekking plaats, gelijk aan de kapitaallasten (afschrijving en rente) van de betreffende investering.
Aanvullende toelichting	In april 2016 is een spoedaanvraag ingediend voor het bekostigen van onderwijsleerpakketten en meubilair ten behoeve van het onderwijs aan leerlingen van het Asielzoekerscentrum. Ter dekking van de kapitaallasten is een bestemmingsreserve gevormd ten laste van de ontvangen OHBA-gelden (onderwijshuisvesting bij asielzoekerscentra).
Voorstel/ advies	Reserve handhaven

Naam bestemmingsreserve	Kapitaallasten Gemeentewerf Graaf Ottolaan
Grootboeknummer	7213
Programma	0 Bestuur en ondersteuning
Doel	Dekking van de kapitaallasten
Portefeuillehouder	Wethouder De Jong
Accounthouder	Domein Stadsbedrijf
Ingesteld	Raadsbesluit 29 november 2012 (begrotingswijziging 12.084)
Omvang	€ 291.620,-
Bodem / plafond	-
Toevoegingen / onttrekkingen	Jaarlijks vindt een onttrekking plaats, gelijk aan de kapitaallasten (afschrijving en rente) van de betreffende investering.
Aanvullende toelichting	Voor realisatie van de gemeentewerf is eind 2012 een krediet beschikbaar gesteld van € 2,7 miljoen (aankoop / verbouwing van opstallen). De kapitaallasten van een deelkrediet van € 400.000,- (afschrijving 25 jaar) worden gedekt uit deze reserve.
Voorstel/ advies	Reserve handhaven

Naam bestemmingsreserve	Kapitaallasten Kwaliteitsverbetering wegen
Grootboeknummer	7222
Programma	0 Bestuur en ondersteuning
Doel	Dekking van de kapitaallasten
Portefeuillehouder	Wethouder De Jong
Accounthouder	Domein Stadsbedrijf
Ingesteld	Raadsbesluit van 12 juli 2018 (vaststelling Themarekening 2017)
Omvang	€ 1.342,-
Bodem / plafond	-
Toevoegingen / onttrekkingen	Jaarlijks vindt een onttrekking plaats, gelijk aan de kapitaallasten (afschrijving en rente) van de betreffende investering.
Aanvullende toelichting	Bij de vaststelling van de Themarekening 2017 zijn de destijds vrijvallende middelen van de Reserve onderhoud Tweelingstad omgezet in een Reserve kwaliteitsverbetering wegen. Inmiddels is de reserve overeenkomstig besteed.
Voorstel/ advies	a. Reserve opheffen per 31-12-2019. b. Restant toevoegen aan de Algemene reserve.

Naam bestemmingsreserve	Kapitaallasten Fijnstofvangsters
Grootboeknummer	7742
Programma	7 Volksgezondheid en milieu
Doel	Dekking van de kapitaallasten
Portefeuillehouder	Wethouder Van Bijsterveld
Accounthouder	Domein Ruimte
Ingesteld	Raadsbesluit 8 november 2018 (vaststelling Themabegroting 2019-2022)
Omvang	€ 65.000,-
Bodem / plafond	-
Toevoegingen / onttrekkingen	Jaarlijks vindt een onttrekking plaats, gelijk aan de kapitaallasten (afschrijving en rente) van de betreffende investering.
Aanvullende toelichting	Betreft de dekking van de kapitaallasten investering ter verbetering van de luchtkwaliteit.
Voorstel/ advies	Reserve handhaven

Naam bestemmingsreserve	Kapitaallasten Uitvoeren visie gebied Wellen/Stille wei
Grootboeknummer	8101
Programma	8 Volkshuisvesting, Ruimtelijke ordening en Stedelijke vernieuwing
Doel	Dekking van de kapitaallasten
Portefeuillehouder	Wethouder De Jong
Accounthouder	Domein Ruimte
Ingesteld	Raadsbesluit 8 november 2018 (vaststelling Themabegroting 2019-2022)
Omvang	€ 1.480.000,-
Bodem / plafond	-
Toevoegingen / onttrekkingen	Jaarlijks vindt een onttrekking plaats, gelijk aan de kapitaallasten (afschrijving en rente) van de betreffende investering.
Aanvullende toelichting	-
Voorstel / advies	Reserve handhaven

Naam bestemmingsreserve	Aanpassingen N302
Grootboeknummer	8311
Programma	2 Verkeer, vervoer en waterstaat
Doel	Dekking gemeentelijke bijdrage in projectkosten N302 e.o.
Portefeuillehouder	Wethouder De Jong
Accounthouder	Domein Ruimte
Ingesteld	Raadsbesluit 26 maart 2009
Omvang	€ 183.767,-
Bodem / plafond	-
Toevoegingen / onttrekkingen	Jaarlijks vindt een onttrekking plaats, gelijk aan de gemaakte kosten.
Aanvullende toelichting	De reserve is oorspronkelijk gevormd ter dekking van de diverse investeringen "Reconstructie N302". Aanvullend de aanlegkosten van maatregelen m.b.t. het gemeentelijk weggennet als onderdeel van die reconstructie. Bijdragen zijn destijds vastgelegd in een met de provincie afgesloten samenwerkingsovereenkomst. Daarnaast conform overeenkomst een jaarlijks te indexeren bijdrage aan de provincie in de onderhoudskosten van de VRI - installaties. De bijdrage (niveau 2019 afgerond € 24.000,-) is contractueel verschuldigd t/m 2025.
Voorstel / advies	Reserve handhaven t/m 31-12-2025

Naam bestemmingsreserve	Kapitaallasten Herinrichting Melis Stokelaan
Grootboeknummer	8331
Programma	2 Verkeer, vervoer en waterstaat
Doel	Dekking van de kapitaallasten
Portefeuillehouder	Wethouder De Jong
Accounthouder	Domein Stadsbedrijf
Ingesteld	Raadsbesluit 20 december 2018 (begrotingswijziging 18.053)
Omvang	€ 703.486,-
Bodem / plafond	-
Toevoegingen / onttrekkingen	Jaarlijks vindt een onttrekking plaats, gelijk aan de kapitaallasten (afschrijving en rente) van de betreffende investering.
Aanvullende toelichting	Betreft weginfrastructuur met totaal geraamde projectkosten € 1,365 miljoen. Daaronder het treffen van verkeersveiligheidsmaatregelen, afkoppelen van het hemelwater, en vervangen van alle rioolaansluitleidingen, inclusief 6-tal met name genoemde zijstraten.
Voorstel / advies	Reserve handhaven

Naam bestemmingsreserve	Kapitaallasten Installatietechnische voorzieningen gemeentelijke gebouwen
Grootboeknummer	9222
Programma	0 Bestuur en ondersteuning
Doel	Dekking van de kapitaallasten
Portefeuillehouder	Wethouder De Jong
Accounthouder	Domein Bestuur en organisatie
Ingesteld	Programmarekening 2007
Omvang	€ 960.057,-
Bodem / plafond	-
Toevoegingen / onttrekkingen	Jaarlijks vindt een onttrekking plaats, gelijk aan de kapitaallasten (afschrijving en rente) van de betreffende investering.
Aanvullende toelichting	Op basis van de uitgangspunten van het BBV is bij de werkzaamheden voor de jaarrekening 2007 een splitsing aangebracht tussen een voorziening en bestemmingsreserve m.b.t. groot onderhoud aan (gemeentelijke) gebouwen. De ingestelde reserve dient voor de dekking van de kapitaallasten van installatietechnische voorzieningen die in de loop der jaren moeten worden vervangen. Deze worden in lijn met de technische levensduur afgeschreven.
Voorstel / advies	Reserve handhaven

9.2.4 Voorzieningen algemene dienst

Naam Voorziening	Personeelsfonds
Grootboeknummer	0020
Programma	0 Bestuur en ondersteuning
Doel	Een vangnet bieden voor medewerkers die financiële bijstand nodig hebben.
Portefeuillehouder	Wethouder De Jong
Accounthouder	Domein Bestuur en organisatie
Ingesteld	-
Omvang	€ 7.392,-
Bodem / plafond	-
Toevoegingen/onttrekkingen	Eenmaal per jaar vindt er door medewerkers een vrijwillige dotatie plaats. De werkgever doneert aanvullend eenzelfde bedrag.
Aanvullende toelichting	Het personeelsfonds is een onderdeel van de Arbeidsvoorwaarden-regeling van de gemeente Harderwijk, met een reglement. De voorziening dateert van voor 2001.
Voorstel / advies	Voorziening handhaven

Naam Voorziening	Pensioengelden wethouders
Grootboeknummer	0021
Programma	0 Bestuur en ondersteuning
Doel	Het bekostigen van de pensioenuitkeringen aan (voormalige) wethouders bij het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd en aan hun nabestaanden.
Portefeuillehouder	Wethouder De Jong
Accounthouder	Domein Bestuur en organisatie
Ingesteld	-
Omvang	€ 4.692.984,-
Bodem / plafond	-
Toevoegingen/onttrekkingen	Op basis van actuariële berekeningen wordt periodiek beoordeeld of de omvang van de voorziening in overeenstemming is met de toekomstige pensioenaanspraken.
Aanvullende toelichting	De grondslag voor de voorziening is gelegen in de Wet pensioenen politieke ambtsdragers.
Voorstel / advies	Voorziening handhaven

Naam Voorziening	0022 Afvloeiingsregelingen personeel
Grootboeknummer	0022
Programma	0 Bestuur en organisatie
Doel	Het afdekken van personele lasten (wachtgelden) voor aangegane verplichtingen voormalig personeel.
Portefeuillehouder	Wethouder De Jong
Accounthouder	Domein Bestuur en organisatie
Ingesteld	2003
Omvang	€ 64.500,-
Bodem / plafond	-
Toevoegingen/onttrekkingen	Onttrekkingen worden gedaan voor wachtgeld en WW-uitkeringen en overige personele uitkeringen op basis van afspraken tussen werkgever en werknemer.
Aanvullende toelichting	Jaarlijks wordt beoordeeld of de aannames die worden gedaan voor de berekening van de hoogte van de voorziening nog actueel zijn.
Voorstel / advies	Voorziening handhaven

Naam Voorziening	Sociale uitkeringen voormalig personeel
Grootboeknummer	0026
Programma	0 Bestuur en organisatie
Doel	Het afdekken van sociale uitkeringen aan voormalig personeel.
Portefeuillehouder	Wethouder De Jong
Accounthouder	Domein Bestuur en organisatie
Ingesteld	Raadsbesluit 9 december 2010.
Omvang	€ 249.400,-
Bodem / plafond	-
Toevoegingen/onttrekkingen	Onttrekking worden gedaan aan voormalige medewerkers, waaronder uitkeringen aan drie voormalige wethouders.
Aanvullende toelichting	Aan ex-werknemers en ex-wethouders die conform regelgeving daar recht op hebben, worden wachtgeld of overige sociale uitkeringen uitbetaald. Tevens wordt aan een medewerker die volledig arbeidsongeschikt is geworden een aanvullende WIA – uitkering verstrekt.
Voorstel/ advies	Voorziening handhaven

Naam Voorziening	Onderhoudsegalisatievoorziening Gemeentelijke watertaken
Grootboeknummer	7220
Programma	7 Volksgezondheid en milieu
Doel	Toekomstige vervanging van riolering en pompen.
Portefeuillehouder	Wethouder De Jong
Accounthouder	Domein Ruimte
Ingesteld	-
Omvang	€ 3.512.433,-
Bodem / plafond	Bodembedrag van € 2,0 miljoen.
Toevoegingen/onttrekkingen	Jaarlijks vindt er op grond van het ZAP WHEP 2016-2020 een dotatie ten laste van de begroting plaats. Deze bedraagt afgerond € 957.166,-. Onttrekkingen voor de periode 2019-2020 zijn gebaseerd op het meerjarig investeringsprogramma bij het ZAP.
Aanvullende toelichting	Met de voorziening worden de investerings- en onderhoudslasten met betrekking tot het groot onderhoud en vervanging van bestaande riolering afgedekt. Het bodembedrag in de voorziening van € 2,0 miljoen dient als calamiteitenbuffer (zie ook rapportage Grontmij ZAP WHEP mei 2015). Bij vaststelling van het ZAP heeft de raad besloten om de rioolheffing jaarlijks boven-trendmatig te laten stijgen zodat de voorziening voldoende groot blijft om enerzijds investeringen zo lang mogelijk direct af te kunnen boeken (en opbouw van substantiële kapitaallasten wordt voorkomen) én er anderzijds een meer geleidelijke overgang ontstaat naar een hoger lastenniveau in verband met de geprognosticeerde hogere noodzakelijke vervangingsintensiteit (vervangingsgolf vanaf 2030). Om diverse redenen is de afgelopen jaren afgeweken van deze strategie van boven-trendmatige stijging. Voor de korte termijn levert dat geen risico's op voor de doelen en operationele bedrijfsvoering voor betreffend product. Er zijn voldoende middelen in de voorziening en de geplande vervangingsinvesteringen de komende jaren zijn relatief laag. Of dit op langere termijn een verstandige keuze is zal nader onderzocht moeten worden. Hierbij spelen onderstaande factoren een rol. Eén van de aandachtspunten is de versnellingslag waartoe landelijk wordt opgeroepen i.v.m. ruimtelijke adaptatie aan de effecten van

	klimaatverandering. Over de financiële consequenties hiervan gaat meer duidelijkheid ontstaan bij de uitwerking van het uitvoeringsprogramma voor de pijler Klimaatadaptatie binnen de Duurzaamheidsvisie die eind 2019 door de raad vastgesteld gaat worden. De planperiode van het huidige gemeentelijk rioleringsplan (ZAP) loopt nog tot en met 2020. Uiterlijk medio 2020 zal het huidige beleidsplan geactualiseerd moeten worden en bovendien getransformeerd naar de nieuwe beleidsinstrumenten Omgevingswet. Tenslotte wordt in Meerinzicht verband onderzocht wat de mogelijkheden zijn om te komen tot een meer gedifferentieerd riooltarief. Indien het gemeentebestuur de lastendruk niet meer dan trendmatig wil laten stijgen en de opgaven voor het betreffende product nemen eerder toe dan af (vervangingsgolf en klimaatadaptatie), dan lijkt het gaan activeren en afschrijven van investeringen onvermijdelijk. Dat komt neer op “lenen” in plaats van “sparen”, waarmee de kapitaallasten worden afgewenteld op de volgende generaties. Tot slot: bij raadsbesluit van 4 oktober 2018 is ten laste van de voorziening een eenmalig budget beschikbaar te gesteld van € 37.750,-, voor een viertal onderzoeken in relatie tot de gemeentelijke watertaken. Naar verwachting zijn deze onderzoeken eind 2019 afgerond.
Voorstel/ advies	Voorziening handhaven

Naam Voorziening	Egalisatievoorziening rioleringen
Grootboeknummer	7221
Programma	7 Volksgezondheid en milieu
Doel	Egalisatie van kosten en opbrengsten van de bestaande riolering om daarmee bovenmatige schommelingen in het tarief van de rioolheffing te voorkomen.
Portefeuillehouder	Wethouder De Jong
Accounthouder	Domein Ruimte
Ingesteld	
Omvang	€ 30.849,-
Bodem / plafond	-
Toevoegingen/onttrekkingen	
Aanvullende toelichting	-
Voorstel/ advies	Voorziening handhaven

Naam Voorziening	Onderhoud inrichting begraafplaatsen
Grootboeknummer	7243
Programma	7 Volksgezondheid en milieu
Doel	Het opvangen van de kosten van onderhoud aan de inrichting van de begraafplaatsen.
Portefeuillehouder	Wethouder De Jong
Accounthouder	Domein Stadsbedrijf
Ingesteld	Raadsbesluit 26 maart 2009
Omvang	€ 57.671,-
Bodem / plafond	-
Toevoegingen/onttrekkingen	Jaarlijks vindt een (geïndexeerde) dotatie plaats aan de voorziening, ten laste van de exploitatie.

Aanvullende toelichting	Bij de vaststelling van het evaluatierapport begraafplaatsen van december 2008 werd destijds besloten tot vaststelling van deze voorziening. Voor de instandhouding van de inrichting (w.o. paden) wordt hiermee gespaard voor toekomstig groot onderhoud. Daarnaast vindt er in 2019 een onttrekking plaats om de onderhoudswerkzaamheden aan diverse paden op begraafplaats Oostergaarde te bekostigen.
Voorstel / advies	Voorziening handhaven

Naam Voorziening	Afkoop onderhoud graven
Grootboeknummer	7244
Programma	7 Volksgezondheid en milieu
Doel	Het verzorgen van het onderhoud van de voor het onderhoud afgekochte graven.
Portefeuillehouder	Wethouder De Jong
Accounthouder	Domein Stadsbedrijf
Ingesteld	-
Omvang	€ 1.306.011,-
Bodem / plafond	-
Toevoegingen/onttrekkingen	De jaarlijks ontvangen afkoopsommen voor het meerjarig onderhoud van graven worden in de voorziening gestort. De gemeente is verplicht het jaarlijks onderhoud uit te voeren. De afkoopsommen vallen jaarlijks vrij op basis van een berekende gemiddelde looptijd ten gunste van de exploitatie om het onderhoud te bekostigen.
Aanvullende toelichting	De hoogte van de voorziening wordt bepaald door de te ontvangen bijdragen.
Voorstel / advies	Voorziening handhaven

Naam Voorziening	Egalisatievoorziening afvalstoffen
Grootboeknummer	7250
Programma	7 Volksgezondheid en milieu
Doel	Fluctuaties in de kosten van afvalinzameling en -verwerking te egaliseren om daarmee bovenmatige schommelingen in het tarief van de afvalstoffenheffing te voorkomen.
Portefeuillehouder	Wethouder Van Bijsterveld
Accounthouder	Domein Ruimte
Ingesteld	-
Omvang	€ 853.713,-
Bodem / plafond	Plafond van € 250.000,-
Toevoegingen/onttrekkingen	Op rekeningbasis wordt het voor- of nadelige exploitatieresultaat van het product huishoudelijke afvalstoffen met deze voorziening verrekend. Stortingen vinden plaats als de opbrengsten in het desbetreffende jaar hoger zijn dan de kosten voor afvalverwijdering en -verwerking. Onttrekkingen als de lasten hoger uitvallen dan de baten.
Aanvullende toelichting	Afvalstoffenheffing is een doelbelasting. Dit betekent dat de gelden ten gunste moeten komen aan het product afvalinzameling. Er wordt 100% kostendekkend begroot. Onvoorzien mee- en tegenvallers in de realisatie zorgen ervoor dat er soms een overschot of tekort ontstaat. Afgesproken is dat een overschot teruggaat naar de burgers. In de afgelopen jaren is op basis van bestuurlijke besluitvorming een korting verleend aan belastingplichtigen op de afvalstoffenheffing. Desondanks blijkt op rekeningbasis steeds sprake te zijn van zodanige meevallers in de exploitatiebegroting (lasten – baten – afval), die jaarlijks

	leiden tot een dotatie. Ten opzichte van het eerder afgesproken plafond is er naar de balanspositie ultimo 2018 een overschot van € 600.000,-. Dit moet in beginsel terug naar de burger, die in afgelopen jaren teveel heeft betaald. Vakliteratuur is hierin helder; het is niet de bedoeling dat de gemeente(n) verdien(t)en aan de afvalstoffenheffing(en). In het kader van het project “Van Afval naar grondstoffen” (VANG) is in maart 2019 een startnotitie opgesteld. Het doel van deze VANG-strategie is om de duurzaamheidsdoelstellingen rondom het huishoudelijk afval van de gemeente Harderwijk te realiseren, namelijk 100 kg restafval per inwoner in 2020 en 30 kg in 2025. Op 29 september 2016 is het raadsbesluit aangenomen om bij deze landelijke doelstelling aan te sluiten. Het VANG is een programmatische aanpak van de Rijksoverheid die onder andere gemeenten helpt om de ambitie van een circulaire economie te halen. Het gaat hierbij concreet om het terugdringen van huishoudelijk (rest)afval, het scheiden en hoogwaardig recyclen van afvalstromen voor de productie van secundaire grondstoffen. Nadere uitwerking van meerdere in de startnotitie geschetste scenario's over de inzameling en verwerking van afval zal zijn effecten hebben op de huidige lasten- en batenstructuur en daarmee de hoogte van de afvalstoffenheffing. In het licht van de geldende regelgeving over kostentoe rekening c.q. - onderbouwing zal hierin de huidige omvang van de egalisatievoorziening worden betrokken.
Voorstel / advies	Voorziening handhaven

Naam Voorziening	Ruimtelijke ontwikkeling
Grootboeknummer	8108
Programma	8 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing
Doel	Opvangen van bijdragen aan ruimtelijke ontwikkelingen ex artikel 6.24 van de Wet ruimtelijke ordening, ten behoeve van landschappelijke versterking in verband met nieuwe 'rode ontwikkelingen' in Hierden Dorp, Hierden Bosch en Hierden Buitengebied.
Portefeuillehouder	Wethouder De Jong
Accounthouder	Domein Ruimte
Ingesteld	Raadsbesluit 22 september 2011 (vaststelling Structuurvisie “Dorpsomgevingsplan Hierden”); raadsbesluit 20 december 2012 (vaststelling Structuurvisie Harderwijk 2031).
Omvang	€ 549.720,-
Bodem / plafond	-
Toevoegingen/onttrekkingen	In 2014 is een eerste dotatie aan ontvangen bijdragen van derden gedaan. Aan de voorziening worden geen bedragen meer toegevoegd vanwege bereiken gestelde omvang naar rato van de ramingen in 2011. Onttrekkingen tot maximaal het bedrag van de voorziening.
Aanvullende toelichting	De reeds ontvangen bedragen betreffen bijdragen aan ruimtelijke ontwikkelingen ex artikel 6.24 van de Wet ruimtelijke ordening. Op grond van dit artikel is het o.a. mogelijk bij het aangaan van een overeenkomst over grondexploitatie bepalingen op te nemen over een financiële bijdrage aan de ruimtelijke ontwikkelingen, op basis van een vastgestelde structuurvisie. Nieuwe 'rode ontwikkelingen' in Hierden Dorp, Hierden Bosch en Hierden Buitengebied zijn zonder meer in strijd met “de goede ruimtelijke ordening” indien niet tevens het landschap wordt versterkt. Ten behoeve van deze landschapsversterking worden de bijdragen ruimtelijke ontwikkeling ontvangen. Bij het niet of niet volledig besteden van de ontvangen bedragen voor

	landschapsversterking dienen deze (naar evenredigheid) te worden terugbetaald.
Voorstel / advies	Voorziening handhaven

Naam Voorziening	Onderhoud gemeentelijke gebouwen
Grootboeknummer	9220
Programma	3 Economie
Doel	Het opvangen van fluctuaties in de kosten van groot onderhoud van de openbare gebouwen in eigendom van de gemeente.
Portefeuillehouder	Wethouder De Jong
Accounthouder	Domein Ruimte
Ingesteld	Wettelijke grondslag
Omvang	€ 2.330.572,-
Bodem / plafond	De omvang is gebaseerd op een onderliggend meerjarig onderhoudsplan en geldt als reëel benodigd.
Toevoegingen/onttrekkingen	Jaarlijks vindt er een dotatie plaats ten laste van de exploitatiebegroting. Onttrekkingen worden gedaan op basis van de werkelijke uitgaven.
Aanvullende toelichting	De voorziening wordt gebruikt voor een gelijkmatige verdeling van de lasten van groot onderhoud van de openbare gebouwen in eigendom van de gemeenten, over een aantal begrotingsjaren. In 2020 wordt een nieuw meerjarig onderhoudsplan opgesteld als basis voor de daarop volgende jaren. Investerings die levensduur verlengend zijn of nieuwe functionaliteiten aan het gebouw toevoegen, vallen buiten de scope van de voorziening en worden via een investeringskrediet geactiveerd en komen ten laste van de begroting.
Voorstel / advies	Voorziening handhaven

9.2.5 Voorzieningen grondexploitaties

Naam Voorziening	Waterfront
Grootboeknummer	8350
Programma	3 Economie
Doel	Dekking van het geprognosticeerd tekort op de grondexploitatie.
Portefuillehouder	Wethouder Van Bijsterveld
Accounthouder	Domein Ruimte
Ingesteld	2000
Omvang	€ 76.770.087,-
Bodem / plafond	-
Toevoegingen/onttrekkingen	-
Aanvullende toelichting	De grondexploitatie van het Waterfront per 1-1-2019 sluit met een geprognosticeerd verlies op eindwaarde. De hoogte van de voorziening is ter afdekking van dit verlies op eindwaarde. Dit betekent als er geen wijzigingen in het verwachte resultaat op eindwaarde optreden, de voorziening voldoende is om bij afsluiting van de grondexploitatie het verlies te dekken. Jaarlijks wordt deze grondexploitatie herzien. Aanpassing uit de herziening leiden dan tot aanpassing van de hoogte van de voorziening. De verwachte einddatum voor de grondexploitatie is 31 december 2026.
Voorstel / advies	Voorziening handhaven

Naam Voorziening	Lorentz III (22)
Grootboeknummer	8357
Programma	3 Economie
Doel	Dekking van het geprognosticeerd tekort op de grondexploitatie.
Portefuillehouder	Wethouder Van Bijsterveld
Accounthouder	Domein Ruimte
Ingesteld	2013
Omvang	€ 3.880.806,-
Bodem / plafond	-
Toevoegingen/onttrekkingen	-
Aanvullende toelichting	De voorziening is gevormd om de theoretisch berekende boekwaarde van de nog te verkopen gronden (inclusief openbaar gebied) per 31-12-2028 (10 jaar periode) af te waarden op € 22,-. Dit is de historische aankoop prijs van de grond. Jaarlijks wordt de grondexploitatie herzien en beoordeeld of de voorziening nog noodzakelijk is na de 10 jaar periode (voortschrijdend). De afboeking is noodzakelijk als beheersmaatregel op grond van de huidige BBV voorschriften.
Voorstel / advies	Voorziening handhaven